

T.C.
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

BAĞIMLILIK DANIŞMANLIĞI VE REHABİLİTASYON ANABİLİM DALI
BAĞIMLILIK DANIŞMANLIĞI VE REHABİLİTASYON YÜKSEK LİSANS
PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

ALKOL VE MADDE KULLANIM BOZUKLUĞU TANISI ALMIŞ
HASTALARDA DÜRTÜSELLİK VE ALDATMA EĞİLİMİNİN
İNCELENMESİ

Alara GEZER

Tez Danışmanı
Doç. Dr. Cemal Onur NOYAN

İSTANBUL-2022

T.C.
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

BAĞIMLILIK DANIŞMANLIĞI VE REHABİLİTASYON ANABİLİM DALI
BAĞIMLILIK DANIŞMANLIĞI VE REHABİLİTASYON YÜKSEK LİSANS
PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**ALKOL VE MADDE KULLANIM BOZUKLUĞU TANISI ALMIŞ
HASTALARDA DÜRTÜSELLİK VE ALDATMA EĞİLİMİNİN
İNCELENMESİ**

Alara GEZER

**Tez Danışmanı
Doç. Dr. Cemal Onur NOYAN**

İSTANBUL-2022

ÖZET

ALKOL VE MADDE KULLANIM BOZUKLUĞU TANISI ALMIŞ HASTALARDA DÜRTÜSELLİK VE ALDATMA EĞİLİMİ

Bu araştırmanın amacı alkol ve madde kullanım bozukluğu tanısı almış hastaların dürtüsellikliini, aldatma eğilimlerini incelemek ve aralarında bir ilişki var mı sorusuna cevap aramayı amaçlamıştır. Alkol ve madde kullanım bozukluğu tanısı almış hastalarda dürtüsellik konusunda daha önce yapılan çalışmalar temel alınarak, özellikle madde kullanım bozukluğu ve dürtüsellik arasında bir ilişki bulunmuştur. Sebatsızlık ve heyecan arama alt maddeleriyle birlikte dürtüsellik ve aldatma arasında bir ilişki olabileceği düşünölmüőtür. Araştırmaya 50 alkol ve madde kullanım bozukluğu tanısı almış kadın ve erkek hasta katılmıőtır. Araştırmanın katılımcıları NP İstanbul Nöropsikiyatri Hastanesi AMATEM servisinde tedavi gören kişilerdir. Veri toplama aşamasında katılımcılara sosyodemografik veri formu, UPPS Dürtüsel Davranış Ölçeği ve Aldatma Eğilimi Ölçeği (AEÖ) verilmiştir. Veriler SPSS 23.0 paket programında analiz edilmiştir. Verilerin normal dağılımına göre parametrik testler tercih edilmiştir. Verilerin normal dağılmadığı durumlarda non-parametrik testler tercih edilmiştir. Katılımcıların her iki ölçekten aldığı skorları korelasyon analizi ile karşılaőtırılmıőtır. Katılımcıların Aldatma Eğilimi Ölçeği (AEÖ) puan ortalamaları yüksek çıkmıőtır. Katılımcılarda Aldatma Eğilimi ile Dürtüsellik arasında sadece sebatsızlık alt boyutunda anlamlı ilişki bulunmuştur. Diğer alt boyutları ile ilişkilendirilememiőtir.

Anahtar Kelimeler Aldatma Eğilimi, Madde bağımlılığı, Alkol Bağımlılığı, Dürtüsellik

ABSTRACT

INVESTIGATION OF IMPULSIVITY AND INFIDELITY TENDENCY IN PATIENTS GIAGNOSED WITH ALCOHOL AND SUBSTANCE USE DISORDER

The aim of this study is to examine the impulsive behavior of patients diagnosed with alcohol and substance abuse disorder, infidelity tendencies, and to look for answers to the question of whether they have a relationship. Based on previous studies on impulsivity in patients diagnosed with alcohol and substance abuse disorder, there was a relationship between substance abuse disorder and impulsivity in particular. It is thought that there may be a relationship between impulsivity and deception with the lack of perseverance and sensation-seeking sub-articles. 50 alcohol and substance abuse disorders were diagnosed and the study was attended by male and female patients. The participants of the study are those who have been treated in AMATEM service at NP Istanbul Neuropsychiatric Hospital. In the data collection phase, participants were given a Socio-demographic data form, UPPS Binary Behavior Scale, and the Deception Propensity Scale (AEO). The data has been analyzed in the SPSS 23.0 package program. Parametric tests are preferred according to the normal distribution of data. Non-parametric tests are preferred when data is not distributed normally. The scores taken by the participants on both scales are compared with the correlation analysis. The participants AEO score averages have increased. Participants found only a meaningful relationship in the sub-dimension of lack of perseverance between deception and impulsion. Other sub-dimensions could not be associated with.

Keywords: Infidelity tendency, Substance abuse, Alcohol abuse, Impulsive behavior

TEŞEKKÜR

Bu hayatta örnek aldığım, bilgi ve birikimlerinden her daim koşulsuz yararlandığım, beni destekleyen her türlü sorumu sabırla cevaplayan değerli hocam, mentörüm Sayın Doç. Dr. Cemal Onur Noyan'a,

Veri toplama aşamasında bana yardımcı olan NP Beyin Hastanesi AMATEM ekibine, bütün sorularıma ve sorunlarıma eksiksiz yardımcı olan değerli hocam Seda Solin Çekin'e, bana yol gösteren Sedef Koç'a,

İş hayatının yorucu sürecinde bana her koşulda izin veren, rahat çalışma ortamı sağlayan ve bu süreci en rahat şekilde atlatmamı sağlayan değerli yöneticim ve abim İbrahim Özçelik'e,

Koşulsuz şartsız bana inanan ve sonsuz desteklerini benden esirgemeyen, en az benim kadar heyecanlı olan kıymetli arkadaşlarım Büşra Uçar, Meryem Şükran Kalkan, Aslı Nadiye Tayfur, Müberra Nur Topuz ve Şengül Taş'a

Çalışmam boyunca bana maddi ve manevi destek olan, beni her koşulda destekleyen ve her daim bana inanan, pes etmeyi düşündüğüm zamanlarda elimden tutup kaldıran, annem İjlal Bilir'e, babam Atilla Gezer'e ve canım anneannem Mürvet Bilir'e sonsuz teşekkürü bir borç bilirim.

BEYAN FORMU

Bu çalışmadaki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, yararlandığım kaynaklara bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu, tezimin kaynak gösterilen durumlar dışında zgn olduğunu, tarafımdan üretildiğini ve Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Kılavuzuna göre yazıldığını beyan ederim.

15.08.2022
Alara GEZER

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iii
ABSTRACT.....	iv
TEŞEKKÜR	v
BEYAN FORMU.....	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar DİZİNİ.....	ix
1. GİRİŞ.....	1
2. GENEL BİLGİLER	5
2.1. Bağımlılık Kavramı	5
2.2. Alkol ve Madde Kullanım Bozukluğu (AMKB).....	6
2.2.1. Alkol	6
2.2.1.1. Alkol kullanım bozukluğu.....	7
2.2.2. Uyuşturucu Madde	8
2.2.2.1. Merkezi sinir sistemini yavaşlatanlar (depresantlar)	8
2.2.2.2. Merkezi sinir sistemini uyaranlar (stimülanlar)	10
2.2.2.3. Hayal gösterenler (halüsinojenler).....	11
2.3. Dürtüsellik.....	14
2.4. Aldatma ve Aldatma Eğilimi	16
3. GEREÇ VE YÖNTEM.....	19
3.1. Araştırmanın Tipi	19
3.2. Araştırmanın Modeli.....	19
3.3. Araştırmanın Etik İlkeleri	20
3.4. Araştırmanın Evren ve Örneklemi.....	20
3.5. Veri Toplama Araçları	21
3.6. Verilerin Analizi.....	22

4. BULGULAR	23
4.1. Katılımcıların Sosyodemografik Verileri	23
4.2. Aldatma Eğilimi Ölçeğine İlişkin Veriler	26
4.3. Aldatma Eğilimi Ölçeğinden Alınan Puanların Cinsiyet Değişkenine Göre Karşılaştırılması	26
4.4. Aldatma Eğilimi Ölçeğinden Alınan Puanların Bağımlılık Türü Değişkenine Göre Karşılaştırılması	27
4.5. Aldatma Eğilimi Ölçeğinden Alınan Puanların Medeni Durum Değişkenine Göre Karşılaştırılması	27
4.6. UPPS Dürtüsel Davranış Ölçeğine İlişkin Veriler	28
4.7. UPPS Dürtüsel Davranış Ölçeğinden Alınan Puanların Cinsiyet Değişkenine Göre İncelenmesi	29
4.8. UPPS Dürtüsel Davranış Ölçeğinden Alınan Puanların Medeni Durum Değişkenine Göre İncelenmesi	29
4.9. UPPS Dürtüsel Davranış Ölçeğinden Alınan Puanların Bağımlılık Türü Değişkenine Göre İncelenmesi	30
4.10. UPPS Dürtüsel Davranış Ölçeğinden Alınan Puanların Aldatma Eğilimi Ölçeğinden Alınan Puanlar İle Karşılaştırılması ve Kolerasyon Analizi	31
5. TARTIŞMA	32
6. SONUÇ VE ÖNERİLER	36
Sınırlılıklar ve Öneriler	36
KAYNAKLAR	37
EKLER	40
Ek 1. Etik Kurul Onayı	40
Ek 2. Özgeçmiş	41
Ek 3. Sosyodemografik Veri Formu	42
Ek 4. Aldatma Eğilimi Ölçeği	43
Ek 5. UPPS Dürtüsel Davranış Ölçeği	44

TABLolar DİZİNİ

	<u>Sayfa</u>
Tablo 1: Katılımcıların sosyodemografik verileri.....	23
Tablo 2: Aldatma eğilimi ölçeği puanları.....	26
Tablo 3: Aldatma eğilimi ölçeği ve cinsiyet karşılaştırması	26
Tablo 4: Aldatma eğilimi ölçeği ve bağımlılık türü karşılaştırması	27
Tablo 5: Aldatma eğilimi ölçeği ve medeni durum karşılaştırması	28
Tablo 6: UPPS Dürtüsel davranış ölçeği alt maddeleri puanlama	28
Tablo 7: UPPS dürtüsel davranış ölçeği puanlarının cinsiyete göre incelenmesine yönelik mann whitney u testi	29
Tablo 8: UPPS dürtüsel davranış ölçeği puanlarının medeni duruma göre incelenmesine yönelik mann whitney u testi	230
Tablo 9: UPPS dürtüsel davranış ölçeği puanlarının bağımlılık türüne göre incelenmesine yönelik mann whitney u testi	230
Tablo 10: UPPS dürtüsel davranış ölçeği puanlarının aldatma eğilimi ölçeğinden alınan puanlar ile karşılaştırılması ve korelasyon analizi	231

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

AEÖ: Aldatma Eğilimi Ölçeği

AMATEM: Alkol ve Madde Bağımlılığı Tedavi Merkezi

AMKB: Alkol ve Madde Kullanım Bozukluğu

APA: Amerikan Psikiyatri Derneği

DSM: The Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders

DSÖ: Dünya Sağlık Örgütü

LSD: Liserjik Asit Dietilamid

MDMA: Metilenedioksi-N Metilamfetamin

SPSS: Statistical Programme for Social Sciences

TDK: Türk Dil Kurumu

THC: Tetrahidrokannabinol

TÜİK: Türkiye İstatistik Kurumu

UPPS: Urgency Premeditation Perseverance Sensation Seeking and Positive Urgency

1. GİRİŞ

Bu bölümde, Alkol ve Madde Kullanım bozukluğu tanısı almış hastalarda dürtüsellik ve aldatma eğilimi adlı araştırmanın problem durumu, amacı, önemi, sınırlılıkları, varsayımları ve konuyla ilgili tanımlanması gereken kavramlar yer almaktadır.

1.1. Problem Durumu

Alkol ve madde kullanım bozukluğu (AMKB) ve beraberinde getirdiği problemler ülkemiz de dâhil olmak üzere birçok ülkede, giderek artan ve toplumsal sorun haline gelen bir rahatsızlıktır. Bireyler, ruhsal durumlarına olan etkisi ve geçici de olsa kendini farklı hissetmesini sağladığı için alkol veya maddeye yönelmektedir. Ekonomik, sosyal ve kültürel bağlamda bireylerin yaşantısında ciddi problemlere yol açmakla beraber bireylerin kişilerarası ilişkilerini ve evlilik yaşantılarını da olumsuz yönde etkilemektedir. TÜİK tarafından yapılan bir araştırmada boşanma sebepleri arasında madde bağımlılığı da yer almaktadır.

Bağımlılık, bir nesneye, kişiye ya da bir varlığa duyulan engellenemeyen istek olarak tanımlanır. Bireyler, sağlığına ve sosyal yaşantılarına zarar vermesine rağmen ısrarla bu durumu yinelemeye, yoğun istek duymaya ve sürdürmeye devam ederler (Kuştepe, 2017). Bağımlılık bu bağlamda ele alındığında bireylerin fiziksel ve ruhsal sağlıklarına, sosyal yaşamlarına, aile, iş, arkadaşlık ilişkileri gibi kişiler arası ilişkilerine ve ekonomik durumuna zarar verdiği gözlemlenmiştir. Bağımlılık, bir beyin hastalığı olarak kabul edilir ve uygun şartlarda tedavi edilmesi gerektiği öngörülür.

Bağımlılığın beraberinde getirdiği problemlerden biri de bireylerin dürtülerini kontrol altına almada güçlük yaşamasıdır. Dürtüsellik, birçok araştırmacıdan farklı tanımlar almakla beraber genel olarak bireyin, davranışlarına limit koymada problem yaşanmasıdır. Tasarlama eksikliği, sıkışıklık, heyecan ve zevk arayışı, sebatsızlık, riskli davranışlara eğilim gibi davranışlara yol açan dürtüsellik, birçok psikolojik rahatsızlığın içinde görülebilir. (Yargıç ve ark. 2011). Birçok araştırmada dürtüsellüğün, bağımlılık türleri ile ilişkili olduğu saptanmıştır (İbrahimli, 2021). Yapılmış olan çalışmalarda alkol ve madde kullanım bozukluğu tanısı almış bireylerde dürtüsellik düzeyleri yüksek

bulunmuştur (Köksal ve ark. 2020). Dürtüsel bireylerde riskli davranışlarda bulunma eğilimi yüksektir. Anlık dürtü ile hareket etmeye başlayan bireyler, anlık hazların mümkün olmayan sürekliliğini sağlamak için partnerlerini aldatmaya yönelebilirler.

Duygusal ilişkilerde aldatma kavramı ile ilgili yapılan çalışmalarda, evlilik ya da flört ilişkisi ayırt etmeksizin bireyin hayatında olan partnerini aldatma olarak ele alınmıştır. Partneri aldatma ise, bağlılık ilişkisi içindeki bir kişinin esas ilişkisi dışındaki bir kişi ile güven zedeleyici ve ahlaki değerlere aykırı, duygusal ya da cinsel yakınlık içeren birliktelik olarak ele alınmıştır (Toplu-Demirtaş ve Tezer, 2013). Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) 2020 verilerinden elde edilen bulgulara göre boşanmaların %40,9'u aldatma, %5'i ise madde kullanımı sonucu gerçekleşmektedir. Erkekler ve kadınlar üzerinde yapılan çalışmalarda anlık tatmin duygusuna yenilme, yenilik arayışı içinde olma, cinsel tatmin, heyecan arayışı içinde olma aldatmanın başlıca nedenleri arasında gösterilmektedir (Kubat, 2012). Yapılan bir araştırmada aldatmayı kolaylaştıran faktörler demografik, bireysel, ilişki ve içinde bulunulan koşullar olarak dörde ayrılmıştır. Bireysel faktörlerin içerisinde problemliliği, alkol bağımlılığı, yasadışı uyuşturucu kullanımı aldatma sebepleri arasında gösterilmektedir (Fincham ve May, 2016).

1.2 Problem Cümlesi

Günümüz toplumunda son yıllardaki artış göz önüne alındığında, “Alkol ve madde kullanım bozukluğu bireylerin romantik ilişkilerinde aldatma eğilimine sebep olur mu?”, “Alkol ve madde kullanım bozukluğu bireylerde dürtüsellik neden olur mu?” ve “Dürtüsellik, aldatma eğilimine etkisi nedir?” araştırmanın temel problem cümlelerini oluşturmaktadır.

1.3 Alt Problemler

1. Alkol ve Madde Kullanım Bozukluğu tanısı almış hastalarda dürtüsellik vardır.
2. Alkol ve Madde Kullanım Bozukluğu tanısı almış hastalarda aldatma eğilimi vardır.
3. Dürtüsellik bulunan hastalarda aldatma eğilimi vardır.
4. Aldatma eğilimi olan hastalarda dürtüsellik vardır.

1.4 Araştırmanın Amacı

Bu araştırmada temel amaç alkol ve madde kullanım bozukluğu tanısı almış hastaların dürtüsellliğini, aldatma eğilimlerini incelemek ve aralarında bir ilişki var mı sorusuna cevap aramayı amaçlamıştır. Alkol ve madde kullanım bozukluğu tanısı almış hastalarda dürtüsellik konusunda daha önce yapılan çalışmalar baz alınarak, özellikle madde kullanım bozukluğu ve dürtüsellik arasında bir ilişki bulunmuştur. Sebatsızlık ve heyecan arama alt maddeleriyle birlikte dürtüsellik ve aldatma arasında bir ilişki olabileceği düşünülmüştür. Ancak bu hastalarda dürtüsel aldatma eğilimi konusunda çalışmalar çok azdır. Literatürde yapılan çalışmaların az oluşu göz önüne alındığında alana katkı sağlamak amaçlanmıştır.

1.5 Araştırmanın Önemi

Son yıllarda yapılan çalışmalarda aldatma eğiliminin aile ilişkisi ve kişilerarası ilişkiler açısından son derece yıkıcı bir eylem olduğu söylenmektedir (Örk, 2021). Aile yapısının bozulması, evlilik birliğinin temelden sarsılması, boşanma gibi olumsuz olaylara sebebiyet veren başlıca sebepler arasında aldatma ve problemlerli alkol yada madde kullanımı gelmektedir. Türkiye İstatistik Kurumunun (TÜİK) 2021 yılında yaptığı araştırmada boşanma nedenleri arasında alkol %9,7 madde bağımlılığı %2,1 aldatma ise %27,5 oranla yer almıştır.

Yine yapılan farklı araştırmalarda alkol veya maddenin dürtüsellığe neden olabileceği düşünülmektedir. (Köksal ve ark., 2020) Dürtüsellğin ise aldatma eğilimine neden olabileceği ya da alkol veya madde kullanımının aldatmayı kolaylaştırıcı unsur sayılabileceği yapılan araştırmalar içerisinde yer almaktadır (Pournaghash, 2019).

Yurtdışında yapılan bir çalışmada problemlerli alkol kullanımı olan bireylerde dürtüsellik düzeylerinin yüksek olduğu, madde kullanımı olan bireylerde de dürtüsellğin yüksek bulunduğu bu sebeple dürtüsel heyecan arama eğilimi olan ve alkol ya da madde kullanma davranışı gösteren bireylerin dürtüsel cinsel risk alma davranışını gösterme ihtimallerinin daha yüksek olduğu düşünülmüştür (Tedeschi, 2011).

Yapılan çalışmalar ve elde edilen bulgular ışığında, literatürde çokça aldatma eğilimi, dürtüsellik ve bağımlılık problemleri üzerinde çalışıldığı görülmektedir ancak yapılan bir çalışmada dürtüsellik ve aldatma eğilimi arasındaki ilişkiyi saptamak amacıyla yapılan çalışmaların az olduğu ve bu konuda daha fazla çalışma yapılması

gerektiği önerilmiştir. Ülkemizde de bağımlılık, aldatma ve dürtüsellik ile ilgili çalışmalar vardır fakat bu üç konunun birbiri ile ilgili ilişkisini ölçmek amacıyla yapılan çalışmalar çok azdır. Bunlardan yola çıkarak bu çalışmanın literatüre kazandırılması bu çalışmanın önemini bir kez daha ortaya koymaktadır.

1.6 Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmanın sınırlılıkları aşağıda ifade edilmiştir:

- 1) Bu araştırma 2021-2022 yıllarında NP Beyin Hastanesi AMATEM kliniğinde alkol ve madde kullanım bozukluğu tanısı almış, detoks süresini tamamlamış olan 50 hasta ile,
- 2) Veri toplama aracı olarak “UPPS Dürtüsel Davranış Ölçeği” ve “Aldatma Eğilimi Ölçeği” ile,
- 3) Konu ile ilgili makale, tez, kitap, dergi ve araştırmalar ile sınırlıdır.

1.7 Araştırmanın Varsayımları

- 1) Bu çalışmada katılım sağlayan bireylerin verilen ölçek ve formları doldururken tarafsız ve samimi cevap verdiği varsayılmaktadır.
- 2) Ölçek ve formlarda bulunan soruların planlanan biçimde açık ve net olarak katılımcılar tarafından anlaşıldığı varsayılmaktadır.
- 3) Araştırmaya katılan katılımcıların verilen ölçekler ve formlar doldururken kendi istekleri doğrultusunda katılım sağladıkları varsayılmaktadır.

1.8 Tanımlar

Bağımlılık: Bir maddenin ruhsal, fiziksel ya da sosyal sorunlara yol açmasına rağmen, alımına devam edilmesi, bırakma isteğine karşılık bırakılmaması ve maddeyi alma isteğinin durdurulamamasıdır (Sağlık Bakanlığı).

Dürtüsellik: Herhangi bir planlama yapmadan ve olabilecek etkilerini düşünmeden aniden yapılan davranışlarda bulunmak (Cambridge Sözlük).

Aldatma: İlişki türü ayırt etmeksizin bireyin asıl olan ilişkisi dışında üçüncü bir kişi ile güven ortamını yıpratıcı ya da yıkıcı bir biçimde ilişki ilkelerini yok sayarak romantik ya da cinsel birliktelik (Toplu-Demirtaş ve Tezer, 2013).

2. GENEL BİLGİLER

Araştırmanın bu bölümünde kuramsal ve kavramsal başlıklar değerlendirildi. Bağımlılık kavramı, Alkol ve madde kullanım bozukluğu, dürtüsellik ve aldatma kavramları ele alındı.

2.1. Bağımlılık Kavramı

Bağımlılık, bir nesneye, kişiye, varlığa ya da olaya duyulan engellenemeyen istek olarak tanımlanır. Bireyler, kişisel sağlıklarına ve sosyal yaşantılarına zarar vermesine rağmen ısrarla yoğun istek duymaya ve istek sonucu bu durumu yinelemeye ve sürdürmeye devam ederler (Kuştepe, 2017).

Bağımlılık, bireyin dürtülerini kontrol altına alamaması sonucu bir nesneye ya da olaya aşırı gereksinim hissetmesidir. Birey bu nesne ya da olay olmadan hayatını idame ettiremeyeceğini ettirse bile verimli olamayacağını düşünür (Çolak, 2016).

Amerikan Psikiyatri Derneği'ne (APA) göre bağımlılık, zararlı sonuçları olmasına rağmen bir maddenin kontrolsüz kullanımı olan karmaşık bir durumdur. Bireyler, günlük yaşamda işlev görme yetisini kaybedene kadar maddeleri yoğun olarak kullanmaya devam ederler. Bağımlı olan bireylerde çarpık düşünce ve davranışlar gözlemlenebilir. Madde, beyin yapısına ve işlevine zarar verdiği için bireylerde anormal tutum ve davranışlar gözlemlenebilir, kişilik değişiklikleri meydana gelebilir. Beynin, muhakeme etme, karar verme, davranışsal kontrol ile ilgili alanlarında değişimler meydana gelebilir (www.psychiatry.org., Erişim tarihi: 11 Temmuz 2022).

Bağımlılık, bireye sadece fiziksel zarar vermemekle birlikte, ruhsal sağlığa, sosyal yaşantıya ve ekonomik duruma da zarar verdiği gözlemlenmiştir. Kullanılan maddelerin ortak etkileri merkezi sinir sisteminde etkili olmalarıdır. Bireylerde psikolojik ve fizyolojik bozulmalara neden olmaktadır. Bu fizyolojik ve psikolojik bozulmalar, bireyin toplumsal ve hukuksal sorunlar yaşamasına neden olduğu gözlemlenmiştir. Ruhsal sağlığa önemli derecede etki etmektedir. Alkol ve ya madde kullanan bireylerde, şiddet, intihar ya da psikiyatrik sorunlar ortaya çıkmaktadır (Kuştepe, 2017).

Bağımlılık süreci kullanım süresi, kullanılan maddenin özellikleri, bireyin kişilik özellikleri gibi faktörlere bağlı olarak şekillenebilir (İbrahimli, 2021).

Uzmanlara göre bağımlılığa neden olan etmenler arasında psikolojik faktörlerin yanı sıra, çevresel faktörler, sosyokültürel faktörler de önemli derecede rol oynamaktadır.

Özellikle madde bağımlılığında, maddeye kolay ulaşım ve bazı maddelerin ekonomik olması bireylerin bağımlılığa eğilimini arttırmaktadır.

Bağımlılığa neden olan bir diğer önemli etken ise genetik yatkınlıktır. Yapılan bazı bilimsel araştırmalarda bazı bireylerin diğer bireylere oranla bağımlılığa yatkın olduğu sonucuna ulaşılmıştır. (Tarhan ve Numedov, 2011).

Bu araştırmada normal olmayan gene sahip bireylerde protein sentezi anormal bir biçimde ilerler. Bu ilerlemeden dolayı anormal enzim ve reseptörlerin oluşmasına neden olur. Bu enzim ve reseptörler beynin zevk ve ödül yollarının merkezi sinir sistemi hücreleri arasındaki taşıyıcılarda düzensizliğe neden olur. Sonuç olarak kontrol kaybına zemin oluşturur. Dürtü kontrol kaybı açığa çıkar (Tarhan ve Numedov, 2011).

Bağımlılık, bir beyin hastalığı olarak kabul görmektedir. Kimyasal ve davranışsal bağımlılık olarak ikiye ayrılır. Kimyasal bağımlılıklar alkol, madde, tütün vb. İken davranışsal bağımlılıklar ise, alışveriş bağımlılığı, yeme bağımlılığı, kumar bağımlılığı, internet bağımlılığı, cinsel bağımlılık yer alır (Yanardağ ve ark., 2020).

2.2. Alkol ve Madde Kullanım Bozukluğu (AMKB)

2.2.1. Alkol

Türk Dil Kurumu (TDK)'na göre alkol, meyve özlerinin veya nişastanın şekere dönüşmesi sonucu açığa çıkan glikoz çözeltilerinin mayasıyla damıtılarak elde edilen kokulu, uçucu, renksiz sıvı olarak tanımlanır.

Alkol, insanlık tarihinde kullanılan en eski uyuşturucu türü olarak bilinmektedir (Çolak, 2016). Alkol kullanımı ile ilgili olarak kesin bir tarih saptanamamakla birlikte, milattan önce başlanıldığı düşünülmektedir.

Alkol kullanımı günümüzde yaygın olduğu kadar eski dönemlerde de oldukça yaygındır. Eski dönemlerde daha yoğun olarak doktorların tedavi amaçlı kullandığı ve hayat iksiri şeklinde adlandırıldığı söylenmektedir.

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ)'nün 2018 yılı araştırma verilerine göre ülkemizde kişi başı saf alkol tüketim ortalaması 1,4 Litredir. (Özgürlük Araştırma Derneği, 2021)

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre 2010-2019 yılları arasında yapılan araştırmalarda alkol kullanma durumu artış göstermiştir.

Alkolün diğer maddelere göre ulaşımının kolay elde edilir olması, fiyat olarak daha makul olması kullanımı arttıran olumsuz etkenler arasında yer almaktadır (Çolak, 2016).

Ülkemizde de tanılama ve teşhis için hekimlerin el kitabı niteliğinde kullanılan ve bütün dünyada geçerli olan DSM-5'e göre (The Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders / Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal El Kitabının 5. Baskısı) madde ile ilişkili bozukluklar 10 ayrı alt kümeyi kapsamaktadır.

2.2.1.1. Alkol kullanım bozukluğu

Bir yıllık süre içinde, aşağıda belirtilen maddelerden en az ikisi ile kendini gösteren, klinik açıdan bariz bir probleme ya da işlevsellikte azalmaya yol açan, problemleri bir alkol kullanım örüntüsü:

1. Hasta çoğu zaman, istenilenden daha yüksek oranda ya da daha uzun süreli olarak alkol alır.
2. Hastanın alkol kullanmayı bırakmak ya da kontrol altına almak için başarısız girişimleri vardır.
3. Hasta, alkolü elde etmek, içmek ya da alkolün açığa çıkardığı etkiden kurtulmak için fazla zaman harcar.
4. Hastanın alkol kullanmak için yoğun istek duyması ya da kullanmak zorunda hissetmesi.
5. Yineleyici alkol kullanımından dolayı toplumsal rolleri gereği başlıca sorumluluklarını yerine getirememesi
6. Alkolün etkilerinin neden olduğu toplumsal ya da bireysel ilişkilere zarar vermesine rağmen kullanımı sürdürme
7. Alkol kullanımından dolayı etkinliklere, işe, eğlenmeye ara verme ya da bırakma
8. Tekrarlayıcı şekilde tehlike oluşturacak durumlarda alkol kullanımı
9. Alkol kullanımının neden olduğu fiziksel veya ruhsal sorunlara rağmen alkol kullanımını sürdürme

10. Tolerans

11. Yoksunluk

2.2.2. Uyuşturucu Madde

DSÖ'ye göre uyuşturucu, sağlık nedenlerinin dışında alındığında organizmanın bir ya da birden çok işlevini değiştirebilen madde olarak tanımlanır.

TDK'ye göre duylara uyuşukluk veren madde olarak tanımlanır.

AMATEM'e göre ise yasal olan ya da olmayan, uyarıcı ya da uyuşturucu niteliği olan, bağımlılık yapan maddelerin tamamına uyuşturucu madde denilmektedir.

Uyuşturucu maddeler kendi içinde üçe ayrılmaktadır; Merkezi Sinir Sistemini (MSS) yavaşlatanlar (Depresantlar), MSS uyarıcılar (Stimülanlar) ve Hayal Gösterenler (Halüsinojenler). Bu türler kendi içlerinde tabii ve sentetik olarak ayrılmaktadırlar.

Amerikan Psikiyatri Birliği (APA), *Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal El Kitabının 5. Baskısında* (DSM-5); Madde ile ilişkili bozukluklar ve bağımlılık bozukları başlığı altında yer almaktadır. *Madde ile ilişkili bozukluklar; Alkol, Kenevir, Kafein, Uçucular, Varsandıranlar, Dinlendirici-Kaygı Gidericiler, Opiyatlar, Tütün, Uyarıcılar ve diğer Maddeler olmak üzere on ayrı madde kümesini kapsamaktadır.*

2.2.2.1. Merkezi sinir sistemini yavaşlatanlar (depresantlar)

Afyon: Haşhaş kapsüllerinin çizilmesiyle sızan, süte benzer özsuynunun toplanmasıyla elde edilen uyuşturucu madde. Bu uyuşturucu türü, yutulur, çiğnenerek ya da sigara ile içilerek kullanılır. Eczacılıkta morfin, kodein vb. Yapımında kullanılır. Eroin ise yarı sentetik bir afyon alkaloidi türevidir.

Afyon tarihte M.Ö 3400'lü yıllardan beri yetiştirilmektedir. 19. Yüzyıl'da kodein ve morfin üretimine başlanmıştır. Eroin ise ilk kez 1874 yılında Londra'da İngiliz kimyacı tarafından sentezlenmiştir. Çok yüksek bağımlılık potansiyeline sahiptir.

Barbitürat: sakinleştirici ve uyku getirme amacıyla kullanılan ağır etki yaratan, anestezi amaçlı da kullanılabilen ilaçlardır. Etki sürelerine göre üçe ayrılırlar. Kasa etkililer, anestezi olarakta bilinir. Orta etkililer, sedatif hipnotik olarak reçetelenir ve

en çok suistimal edilerek kullanılan türdür. Uzun etkililer ise antikonvulsan olarak kullanılır (T.C Sağlık Bakanlığı, 2011).

Trankilizan: Trankilizan diğer adıyla anksiyolitik ilaçlar, genellikle stres, anksiyete, disfori gibi ruhsal rahatsızlıkları tedavi etme amaçlı kullanılır. Sedatif etki göstermektedir. Uzun süreli kullanımlarda bağımlılık yapıcı özellikleri vardır. Bu tür ilaçların en önemli yan etkisi psişik bağımlılıktır.

Sedatifler: Sedatifler, gerilimi azaltan ve mental sakinlik veren ilaçlardır. Yan etkileri bağımlılık yaratmasıdır. Kötüye kullanım ve usulsüz kullanımda çok çabuk bağımlılık yaratır.

Ülkemizde de tanılama ve teşhis için hekimlerin el kitabı niteliğinde kullanılan ve bütün dünyada geçerli olan *DSM-5'e göre (The Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders)* Dinginleştirici, Uyutucu ya da Kaygı gidericiyle (Sedatif, Hipnotik ya da Anksiyolitikle) İlişkili Bozukluklar:

On iki aylık bir süre içerisinde, aşağıdakilerden en az ikisiyle kendini gösteren, klinik açıdan probleme yol açan ya da işlevsellikte bozulmaya sebep olan problemlili sedatif, hipnotik ya da anksiyolitik kullanım örüntüsü;

- 1) Çoğu kez istenilenden daha yüksek oranda ya da daha uzun süreli kullanım
- 2) Bırakmak ya da kontrol altına alabilmek için sonuç vermeyen çaba
- 3) Yarattığı etkiden kurtulmak için fazla zaman harcama
- 4) Aşırı istek duyma ya da kullanmak için kendini zorunda hissetme
- 5) Sorumluluklarını gerçekleştirememeye ile sonuçlanan tekrarlayıcı kullanım
- 6) Etkilerinin neden olduğu toplumsal ya da kişilerarası ilişkilerde sorun yaşama
- 7) Kullanmak için günlük hayattaki etkinliklerden uzaklaşma
- 8) Tehlike oluşturabilecek durumlarda dahi tekrarlayıcı kullanım
- 9) Fizyolojik ya da psikolojik etkilerin ortaya çıkmasına rağmen kullanımı sürdürme
- 10) Tolerans
- 11) Yoksunluk

2.2.2.2. Merkezi sinir sistemini uyarıcılar (stimülanlar)

Stimülanlar, kendi içinde tabii ve sentetik olmak üzere ikiye ayrılır. Genellikle merkezi sinir sistemine etki eder. Diğer ismiyle uyarıcı olarak bilinir. Bazı uyarıcılar MSS'nde öfori hissi uyandırır.

Kokain: Güney Amerika'da yetişen koka bitkisinin yapraklarından elde edilen bir tür uyuşturucudur. Kokain kullanıcılarında intolerans çok kısa sürede gelişir. Belirtileri kısa sürede kaybolur. Araştırmacılara göre kokain kullanan kişilerde genellikle diğer maddelerle birlikte alındığını, tek başına kokain alan kişilerin nadir olduğu gözlemlenmiştir (T.C Sağlık Bakanlığı, 2011).

Amfetamin: 1930'lu yıllarda kullanılmaya başlanmıştır. Bazı ülkelerde esrardan sonra kullanılan en yaygın uyuşturucu türüdür. Amfetamin sadece yükseliş için değil, uykusuzluğu baskılamak, iştahı baskılamak gibi amaçlarla kullanılıyor. Amfetamin benzeri olan, nazal dekongestan ilaçlar kolay bulunması ve ucuz olması nedeniyle kötüye kullanıma açıktır. Amfetamin oral yolla alındığında hızlı emilir. İn hale yolu ile de kullanılır.

Metamfetamin: Kimyasal olarak amfetamin ile yakındır. Ancak daha büyük etkiye ve daha uzun yarılanma süresine sahip olması nedeniyle daha büyük zarar verme potansiyeline sahiptir. Metamfetaminin uyarıcı etkisi daha uzun sürüyor bu sebeple daha çok tercih edilme potansiyeline sahiptir.

Feniletilamin: Psikoaktif ilaç ve uyarıcı etkileriyle bilinen bir çok kimyasal sınıftan biridir. Bir dönemler tıbbi tedaviler için kullanılmıştır ancak kötüye kullanım ve suistimal sonucu bazı ülkelerde yasaklanmıştır.

Triptamin: Doğal ve sentetik psikotropik halüsinojenik madde çeşitleri vardır. Birçok bitkide hatta bazı hayvanlarda bulunabilir. Yapısal olarak LSD'ye yakındır. Mss'nde serotonin üzerindeki reseptörlere etki eder.

Piperazin: Piperazin, antiparaziter bir ilaç olarak tanınmakla birlikte, piperazin grubunu içeren çeşitli moleküllerin psikoaktif etkileri de vardır. Bu etkileri sebebiyle piperazinden türetilen bazı moleküller depresyon ve psikoz tedavilerinde kullanılmaktadır. Piperazin türevleri arasında santral sinir sistemini uyararak amfetamin benzeri etkisi oluşturan türevleri bulunmaktadır. Bunlar tedavi amaçlı kullanılan

moleküller değildir ve son yıllarda kötüye kullanım yaygınlaşmıştır. Toksikolojik inceleme testinde yer almaması, kötüye kullanımının yaygınlaşmasına sebep olmuştur (Çelik ve ark., 2007).

Katinonlar: Bu maddeler, kokain, MDMA ve diğer amfetaminlerle benzer şekilde halüsinojenik ve psikostimülan etkiler gösterir. Katinon; Etiyopya, Doğu Afrika ve Kuzeybatı Arap Yarımadası'na özgü *Catha edulis* bitkisinde bulunan bir alkaloiddir. Sentetik katinonlar ise Khat bitkisinin yaprakların tabii olarak bulunan, amfetaminin yapısal analogu olan katinonun sentetik türevidir (Altun ve Çok, 2018).

On iki aylık bir süre içerisinde, aşağıdakilerden en az ikisiyle kendini gösteren, klinik açıdan probleme yol açan ya da işlevsellikte bozulmaya sebep olan problemlerli stimülan kullanım örüntüsü;

- 1) Çoğu kez istenilenden daha yüksek oranda ya da daha uzun süreli kullanım
- 2) Bırakmak ya da kontrol altına alabilmek için sonuç vermeyen çaba
- 3) Yarattığı etkiden kurtulmak için fazla zaman harcama
- 4) Aşırı istek duyma ya da kullanmak için kendini zorunda hissetme
- 5) Sorumluluklarını gerçekleştirememeye ile sonuçlanan tekrarlayıcı kullanım
- 6) Etkilerinin neden olduğu toplumsal ya da kişilerarası ilişkilerde sorun yaşama
- 7) Kullanmak için günlük hayattaki etkinliklerden uzaklaşma
- 8) Tehlike oluşturabilecek durumlarda dahi tekrarlayıcı kullanım
- 9) Fizyolojik ya da psikolojik etkilerin ortaya çıkmasına rağmen kullanımı sürdürme
- 10) Tolerans
- 11) Yoksunluk

2.2.2.3. Hayal gösterenler (halüsinojenler)

Halüsinojenler algı, düşünce ve duygudurum değişikliklerine neden olan, bireye gerçekte var olmayan ancak birey tarafından algılandığı düşünülen nesnelere görülmesine neden olan maddelerdir. Oldukça karışık bir grup olan Halüsinojenlerin farklı kimyasal yapıları, etki mekanizmaları ve olumsuz etkileri vardır. Yapı olarak amfetamin ile benzer özellikler göstermektedir. Tabii ve sentetik olarak ikiye ayrılmaktadır. Esrar, eşkalini gibi türevleri tabii sayılırken LSD ve sentetik kannabinoidler sentetik grubuna dahildir.

Esrar: Binlerce yıldır hem tedavi amaçlı hem de kafa yapıcı etkisi nedeni ile kullanılmaktadır. Cannabis sativa adı verilen hint keneviri bitkisinin kahverengi/yeşil çiçeklerin karışımından, saplar, tohumlar ve yapraklarından oluşmaktadır. Esrar'ın ana etken maddesi, bağımlılığa yol açabilen etken maddesi tetrahidrokannabinol (THC)'dir. İşleniş biçimine göre farklı isimler alır (T.C Sağlık Bakanlığı, 2011).

Meskalin: Fenatilamin grubundan Halüsinojen bir alkaloiddir. Bazı kaktüs çeşitlerinde doğal olarak bulunur. İlk olarak 1897 yılında bulunmuş, 1919 yılında sentezlenmiştir. Yapı olarak LSD'den farklı olsa da etkileri benzerdir. Sıvı, toz ve kapsül formu bulunmaktadır.

Salvia Divinorum: Meksika yerliler tarafından tedavi ve kehanet amaçlı kullanılan halüsinojenik etkili psiko-aktif bitkidir. Kurutulmuş yaprakları sigaraya sarılarak kullanılır, taze yaprak çiğnenerek yada ezilip suyu çıkarılarak da kullanılabilir. Etken maddesi salvorin A'dır. LSD ve ketamin'e benzemektedir (Aşıcıoğlu ve ark., 2012).

LSD: Yasadışı halüsinojen bir maddedir. Kimyasal adı D-Liserjik Asid Dietilamid olan bu madde genellikle LSD yada LSD-25 olarak bilinir. Çavdar mantarından sentezlenerek çeşitli formları oluşturulur. En yaygın kullanımı sıvıdır. Nadiren de olsa jel, toz yada hap formu kullanılır. İlk olarak bir deney esnasında 1938 yılında keşfedilmiştir. Etkileri kullanılan doz, bulunulan çevre, duyguduruma bağlı olarak değişir. Tepkiler aşırı pozitif yada aşırı negatif iki uç arasında değişkenlik gösterebilir (www.amatem.org., Erişim tarihi 18 Temmuz 2022).

Sentetik Kannabinoid: Son yıllarda popüleritesi artan bir diğer psikoaktif madde ise sentetik kannabinoidlerdir. Genellikle saf halde bulunur ancak katı yada yağ formu da kullanılmaktadır. Ülkemizde de yaygın olan bu madde genellikle bonzai yada Jamaika ismiyle bilinir. Bu bileşikler yağda çözünen maddelerdir. Genellikle içerisinde metanol, etanol, etik asetat, aseton gibi düşük polariteye sahip çözücülerde iyi çözünürlük gösterdiği için bu bileşenlerde kullanılır (İbiloğlu ve Güneş, 2017).

Bir yıllık süre içerisinde, aşağıdakilerden en az ikisiyle kendini gösteren, klinik açıdan probleme yol açan ya da işlevsellikte bozulmaya sebep olan problemliler varsandıranlar kullanım örüntüsü;

1) Çoğu kez istenilenden daha yüksek oranda ya da daha uzun süreli kullanım

- 2) Bırakmak ya da kontrol altına alabilmek için sonuç vermeyen çaba
- 3) Yarattığı etkiden kurtulmak için fazla zaman harcama
- 4) Aşırı istek duyma ya da kullanmak için kendini zorunda hissetme
- 5) Sorumluluklarını gerçekleştirememe ile sonuçlanan tekrarlayıcı kullanım
- 6) Etkilerinin neden olduğu toplumsal ya da kişilerarası ilişkilerde sorun yaşama
- 7) Kullanmak için günlük hayattaki etkinliklerden uzaklaşma
- 8) Tehlike oluşturabilecek durumlarda dahi tekrarlayıcı kullanım
- 9) Fizyolojik ya da psikolojik etkilerin ortaya çıkmasına rağmen kullanımı sürdürme
- 10) Tolerans
- 11) Yoksunluk

2.3. Dürtüsellik

Dürtüsellik, literatürde farklı tanımlar almaktadır. Genel olarak ön görülmeden gerçekleştirilen spontane eylemleri tanımlamak için kullanılır (Pournaghash, 2019).

Dürtüsellik, düşünmeden ve sonuçları dikkate alınmadan, doğası gereği riskli ve genellikle zararlı sonuçlara yol açar. Dickman'ın dürtüsellik üzerine yaptığı çalışmalar sonucu dürtüselligi ikiye ayırmıştır; işlevsel ve işlevsiz dürtüsellik (Pournaghash, 2019).

Bazı insanlar, doğru bilgi eksikliğine rağmen hızlı karar verme yetenekleri için ödüllendirilirken, diğer insanların genellikle olumsuz sonuçlarla karşılaştığını öne sürmüştür.

İşlevsel dürtüsellik, strateji olarak hızlı karar verme eğilimini ifade eder. Buna karşılık işlevsel olmayan dürtüsellik plan yapamama, eylemlerin sonuçları üzerinde derinlemesine düşünememe, hazzı erteleyememe, diğer insanlara göre daha az öngörü ile hareket etme eğilimi olarak tanımlanır (Pournaghash, 2019).

Dürtü kontrol problemi, istenmeyen olaylara neden olan, bulunulan ortama uymayan veya yüksek derecede riskli, üzerinde düşünülmemiş, çeşitli davranışları kapsar. Dikkatsizlik, sabır gösterememe, yenilik ve heyecan arayışı, risk almaktan haz duymak, zarar görme ihtimalini hesaplayama gibi özellikler ile kendini gösterir (Köksal ve ark. 2020).

İçten gelen ya da dışarıdan gelen bir uyarıcıya, bireyin şahsı için ya da çevresi için iyi ya da kötü etkileri düşünülmeden, hızlı bir biçimde yanıt verme eğilimidir.

Yapılan araştırmalarda madde bağımlılığı ve dürtüsellik arasında kuvvetli bir ilişki bulunmuştur. Bazı araştırmacılara göre madde kullanımının dürtüselligi yüksek olan bireylerde beklenen bir davranış olduğu düşünülmüştür.

Bir diğer araştırmacıya göre, bireyler dürtüselligi ortaya çıkarttığı problemler ile baş edebilmek için madde kullandığını ifade etmiştir. Başka bir araştırmacı ise relaps ve kaymalarda dürtüselligin büyük bir etkisi olduğunu öne sürmüştür (Köksal ve ark. 2020).

Madde kullanım öyküsü olan ve olmayan bireylerde dürtüselligi açıklamak adına üç farklı denence öne sürülmüştür. Bunlardan birincisi, dürtüsellik düzeyinin yüksek olması nedeni ile gelişen madde kullanımı ve bağımlılık öyküsüdür. İkincisi, maddesine

etkileri sonucu dürtüselliğın ortaya ıktığındır. Sonuncusu ise madde kullanımını ve dürtüselliğın başka faktörlere bağı olduğudur (Köksal ve ark. 2020).

Yapılan bir araştırmada alkol ve madde bağımlılığı tanısı almış hastalarda yenilik arayışı ve dürtüsellik kullanmayan hastalara göre farklılık göstermiştir (Gıynaş ve ark., 2019).

Dürtüsel bireyler karar verirken düşünmeden hareket etme ve sonuçları görmezden gelme eğiliminde oldukları göz önüne alındığında aldatma eğiliminin açığa çıkması olağandır (Pournaghash, 2019).

Anlık dürtü ile hareket etmeye başlayan bireyler, anlık hazların mümkün olmayan sürekliliğini sağlamak için partnerlerini aldatmaya yönelebilirler.

2.4. Aldatma ve Aldatma Eğilimi

Romantik ilişkiler, aşk duygusu ve âşık olma eylemi ile başlar. Bu süreç flört ilişkisi ile başlayıp evliliğe kadar gidebilir. Ölüm, aldatma ve ayrılma gibi eylemler romantik ilişkinin doğasına terstir. Bu tür yaşantılar bireylerde travmaya sebep olabilir ve psikolojik yönden zarar verebilir. Güvenin bozulması anlamına da gelen aldatma olgusu, romantik ilişkilerin temelini ve duyguları zedeleyici bir davranıştır.

(Müezzinoğlu, 2014)

Aldatma kavramı literatürde farklı araştırmacılar tarafından farklı tanımlar almıştır ancak en genel ve en ortak tanım olarak bireyin ilişki içerisinde bulunduğu partnerini üçüncü bir kişi ile fiziksel ya da duygusal yönden birlikte olmasıdır.

Kubat'a göre, partnerler arasındaki uyum ve güven ortamının başka bir partnerin duygusal, fiziksel ya da romantik biçimde ilişki içerisine dahil edilerek mevcut ilişkinin bozulması olarak tanımlamıştır (Kubat, 2012).

Alaçam ise, aldatmayı, ilişki bağında tehdit unsuru oluşturan gizli cinsel ya da romantik ilişki olarak tanımlamıştır (Alaçam, 2020).

Bayar ise aldatmayı karşılıklı ilişki içerisinde olan partnerlerden birinin ilişkinin temelini oluşturan kuralları dışarıdan başka bir insan ile zarara uğratması olarak tanımlamıştır (Bayar, 2015).

Pournaghash her kültürde farklı algılar ve tutumlar olduğu için aldatmayı tanımlamanın kolay olmadığını ifade etmiştir.

Aldatma, geçmiş yıllardan günümüze kadar evlilik ilişkisi ve romantik ilişkiler için büyük bir problem olarak görülmüştür. Fiziksel ve ya duygusal yönden aldatma günümüz dönemindeki evlilik ilişkilerini olumsuz etkilemesinin ana sebeplerinden biri haline gelmiştir.

Yapılan TÜİK 2006 araştırmasında boşanma sebepleri arasında aldatma birinci sırada yer almaktadır. Aldatma sebepleri ile ilgili araştırmalarda düşük doyum ve düşük tatmin, yenilik ve heyecan arayışı, anlık tatmin duygusu, karşı tarafın çekiciliğine yenilme sebepler arasındadır.

Yapılan bir diğerk araştırmada aldatma nedenleri arasında sosyal alt yapı, heyecan arama, cinsellik, normalizasyon, meşruluk ve baştan çıkma faktörleri yer almaktadır. (Müezzinoğlu, 2014)

Bireyler daha çekici bir alternatif ile karşılaştığında ani dürtüsel tepki ile çatışma yaşamaktadır.

Aldatma ve sadakatsizlik farklı kavramlardır. Yakın ilişkilerde partnerleri birbirlerine bağlayan en önemli faktör sadakat kavramıdır. Lakin zaman içerisinde sadakati zayıflatacak ya da ortadan kaldıracak olaylar ve ya durumlar yaşanabilir.

Sadakatsizlik, mevcut birliktelikteki beklentilerin cinsel ya da duygusal olaylar ile iğnenmesidir. Aldatma ise sadakatsizlik sonucu ortaya çıkar. Sadakatsizlik bireyin bir tercihi, aldatma ise bu tercih sonucunda açığa çıkan davranıştır (Kubat, 2012).

Atwood ve Schwartzz sadakatsizliği yakın ilişki içerisindeki bireylerin bağlılık göstermek adına vardığı anlaşmayı, ilişki dışından üçüncü bir kişiye yönelik olarak gösterilen fiziksel ya da duygusal tutumlar ile mevcut ilişkisini tehlikeye atmak olarak tanımlamıştır (Alaçam, 2020).

Bayar, yaptığı çalışmada bireylerin ilişki içerisinde doyumunu düştüğü zaman arayışının arttığını ifade etmiştir. İlişkilerde ödül-bedel faktörüne vurgu yapmıştır. Burada ödül haz ve doyum, bedel ise bireyi kısıtlayıcı faktör olarak tanımlamaktadır. Bayar'a göre ödül, bedelden yüksek olursa aldatma eğiliminin artacağını ifade etmiştir (Bayar, 2015).

Evlilikte sadakatsizlik, evliliğin temellerini sarsan hayattaki en üzücü deneyimlerden biri olarak kabul edilir. Yapılan bir araştırmada düşük doyum düzeyi ve düşük bilinç düzeyine sahip bireylerin evliliklerinden daha az tatmin aldığını göstermektedir. Sonuç olarak düşük doyum ve düşük bilinç düzeyine sahip olan bireylerde kıskançlık ve dürtüsellik ortaya çıkar. Evliliklerde doyum düzeyi ne kadar yüksekse aldatma eğilimi o kadar düşüktür (Pournaghash, 2019).

Alkol ve ya maddeyi kötüye kullanım, bireyin yaşamındaki tüm alanlarını ve yakın ilişkilerini, rasyonel karar verme yetisini etkileyebilir. Alkol ve madde, aldatma, ayrılık, boşanma, aile içi istismar gibi ilişki sorunları için risk faktörüdür. Birçok uyuşturucu türü, bireyin normal koşullar altında yapmayacağı şeyleri yapmasına ya da düşünmeyeceği olguları düşünmesine sebep olabilir. Bu nedenle aldatma eylemine yol

açabilir. Örneğin zayıf muhakeme ya da bulanık düşünme etkilerinden biridir. Alkol ve ya maddeyi kötüye kullanımdan dolayı bilişsel etkiler yaşayan bireyler bazı eylemlerinde farkında olmadan ve başka bireylerin yönlendirmesiyle hareket edebilir. Tabulardan kurtulma isteği ve çifte hayat yaşatmanın heyecanı insanları aldatmaya ikna edebilir. İkincil bir ilişki yaşamak adına bireylerin 'sıvı cesaret'e ihtiyacı vardır. Bu nedenle bireyler alkol ve ya maddenin etkisi aldatma için motive edicidir ve günah keçisi olarak görülebilir. Örneğin, birey günlük yaşamında başka biri ile ilişki yaşamaya düşünebilir ancak etki altında iken bu kararı uygulamak daha olasıdır. Alkol ve ya madde etkisi altında iken bireyler genellikle kendilerini daha rahat ve kaygısız hissederler. Zararlı davranışların sonuçları hakkında daha az farkındalık yaşarlar. Cesur eylemlerde bulunabilirler (Smith, 2021).

3. GEREÇ VE YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın modeli, araştırmanın evren ve örnekleme, araştırmada kullanılan ölçüm araçları, araştırmanın süreci ve yapılan istatistiksel işlem yer almaktadır.

3.1. Araştırmanın Tipi

Bu korelasyonel araştırma, romantik ilişkisi olan bireylerde, bağımlılık, dürtüsellik ve aldatma eğilimi arasındaki ilişkinin incelenmesi ve bu değişkenlerin, cinsiyet, yaş, eğitim durumu, kullanılan madde türü ve romantik ilişki değişkenlerine göre karşılaştırılmasını amaçlamaktadır.

3.2. Araştırmanın Modeli

Araştırmada, alkol ve maddeyi kötüye kullanım bozukluğu tanısı almış hastalarda dürtüsellik ve aldatma eğilimini saptamak amacıyla nicel araştırma ile birlikte genel tarama modeli içerisinde yer alan ilişki tarama modeli kullanılmıştır.

Nicel yöntemin kullanıldığı araştırmalar önceden oluşturulmuş olan denenceleri sınamak amacıyla geniş çaplı örneklemelerden nicel veriler toplayan, bu veriler aracılığıyla toplumsal olgu ve olaylar arasındaki sebep sonuç ilişkilerini ortaya koyarak kamusal düzenin kanunlarını keşfetmeyi hedefleyen, verilerini istatistiksel olarak çözümlen ve bulgularını genelleme amacı taşıyan araştırmalardır (Gönç Şavran, 2014: s.66).

Genel tarama modeli, çok sayıda elemanda oluşan bir evrende, evren hakkında bir kanıya ulaşmak amacı ile evrenin tamamı ya da ondan alınacak bir grup, örnek ya da örneklem üzerinde yapılan tarama düzenlemeleridir. Genel tarama modelleri kullanım amaçlarına göre “tekil tarama” ve “ilişkisel tarama” modelleri olmak üzere ikiye ayrılır (Karasar, 2019: s.111).

Bu araştırmada iki değişken arasındaki ilişki ölçülmeye çalışıldığından ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. İlişkisel tarama modeli, iki ve daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişim varlığını veya derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelidir (Cemaloğlu ve Erdemoğlu şahin, 2007: s.468).

3.3. Araştırmanın Etik İlkeleri

Çalışmaya başlamadan önce, Üsküdar Üniversitesi Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulu'ndan etik kurul tarafından onay alınmıştır. Ayrıca araştırma evrenini oluşturan lişiler için NP Beyin Hastanesi Tıbbi Araştırma İzni alınmıştır. Katılımcılar, diledikleri zaman araştırmadan çekilebilecekleri belirtilerek “Özerklik” ilkesi, kişisel bilgilerin araştırmacı ile paylaştıktan sonra korunacağı ve gözetileceği söylenerek “Gizlilik ve Gizliliğin Korunumu” ilesine uyulmasına zen gösterilmiştir.

Araştırma dahilindeki katılımcıların haklarının korunması için çalışma verilerini toplamaya başlamadan önce katılımcılara, araştırmanın amacını, bilgilerin nerede ve nasıl kullanılacağını, araştırma süresince yapılacak işlemleri açıklayarak Bilgilendirilmiş Gönüllü Onam Formunu imzalamaları istenmiş ve bir nüshası katılımcılara teslim edilmiştir.

3.4. Araştırmanın Evren ve Örnekleme

Alkol ve ya maddeyi kötüye kullanım bozukluğu tanısı almış, detoks süresini tamamlamış ve araştırmaya katılımı kabul etmiş, 18-65 yaş aralığında olan, kadın ve erkek bireylerden oluşan 50 kişi alınmıştır.

Araştırmaya Alınma Kriteri

1. Alkol ve ya Maddeyi Kötüye Kullanım Bozukluğu Tanısı Almış
2. Detoks Süresini Tamamlamış
3. 18-65 Yaş Aralığında
4. Romantik İlişki Geçmişinin Olması

Araştırmadan Dışlanma Ölçütü

1. 18 yaşından küçük 65 yaşından büyük olması
2. Detoks Süresini tamamlamamış olması

3.5. Veri Toplama Araçları

Araştırmada katılımcılara uygulanan üç farklı ölçek uygulanmıştır. Bunlar, araştırmacı tarafından geliştirilen Sosyodemografik Veri Formu, Lynam ve Whiteside tarafından geliştirilen Yargıç ve arkadaşları tarafından Türkçe'ye uyarlanan UPPS Dürtüsel Davranış Ölçeği ve Demet Polat tarafından geliştirilen Aldatma Eğilimi Ölçeğidir.

3.5.1. Sosyodemografik veri formu

Bu form araştırmacı tarafından geliştirilmiştir. Bu formda katılımcıların yaş, cinsiyet, eğitim durumu, medeni durumu, detoks süresini tamamlayıp tamamlamadığı, kullanılan madde ve kullanım süresini içeren bilgiler yer almaktadır. Form, açık uçlu ve çoktan seçmeli yanıtları içermektedir.

3.5.2. UPPS dürtüsel davranış ölçeği

Bu ölçek, Lynam ve Whiteside tarafından dürtüsellliği değerlendirmek amacıyla geliştirilmiştir. 45 sorudan oluşan 4'lü Likert tipinde bir ölçektir. 4 alt ölçeği bulunmaktadır; sıkışıklık, tasarlama eksikliği, sebatsızlık ve heyecan arayışı. Ölçeğin puanlaması 1-4 arasında likert tipi yapılmaktadır. “*Bana hiç uymuyor*” seçeceği 1 ve “*Bana çok uyuyor*” seçeneği 4 puan alır. Yargıç ve arkadaşları tarafından 2011 yılında Türkçe'ye uyarlanmıştır. Ölçeğin güvenilirlik hesaplamaları yapılırken Cronbach Alfa katsayısı 0,845 geçerliliği için ise korelasyonu 0.79 bulunmuştur.

3.5.3. Aldatma eğilimi ölçeği

Aldatma Eğilimi Ölçeği, sosyal mübadele kuramının genel görüşlerinden yola çıkarak geliştirilmiştir. Bu ölçek Demet Polat tarafından 2006 yılında, evli bireylerin aldatma eğilimlerini ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. “*Evli Bireylerin Evlilik Uyumluları, Aldatma Eğilimleri ve Çatışma Eğilimleri Arasındaki İlişkilerin Bazı Değişkenler*

Açısından İncelenmesi” isimli yüksek lisans tez çalışması sonucu ortaya çıkan bu ölçek 30 maddelik 4’lü likert tipi ölçektir. 30 maddeden 18 madde pozitif, 12 madde ise negatif ve ters puanlanır. Pozitif puanlanan maddeler aldatma eğilimini ölçerken, negatif puanlanan maddeler aldatmadan sayılmayan davranışları ölçmektedir. Ters puanlanan maddeler; 4, 9, 10, 11, 14, 16, 17, 18, 20, 23, 27 ve 28’dir. Katılımcılardan her bir madde için “*Tamamen Katılıyorum*”, “*Katılıyorum*”, “*Kararsızım*”, “*Katılmıyorum*” ve “*Kesinlikle Katılmıyorum*” ifadelerinden onlar için uygun olanı işaretlemeleri istenir. “*Tamamen Katılıyorum*” ifadesi 5, “*Kesinlikle Katılmıyorum*” ifadesi ise 1 puan olarak değerlendirilir. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 150, en düşük puan ise 30’dur. Alınan puanın yüksekliği aldatma eğiliminin yüksekliğine işaret eder. Ölçek 5 hakem tarafından incelenmiş olup hepsi psikoloji alanındadır. 1 doçent, 1 doktor, 1 uzman ve 2 lisans mezunu tarafından incelenmiş, değerlendirmeye alınmıştır. Ölçek toplamda 2 farklı gruba uygulanmış, deney ve kontrol grubu olarak ayrılmıştır. Toplamda 104 deneğe uygulanmıştır. Geçerlilik için iki grubun ortalamaları alınmıştır ($s=21,07$) ($t=8,55$). Bu sonuca göre Aldatma Eğilimi Ölçeği (AEÖ) iki grubun beklenen yönde ayırt eden, geçerliliği olan bir ölçektir.

Güvenirlilik için Cronbach alfa ve iki yarım güvenirliliğine bakılmıştır. Cronbach alfa kat sayısı = 0,95’tir ($n=104$). İki yarı güvenirliliği de, 95 bulunmuştur. Bu sonuçlar, kullanılan ölçeğin iç tutarlılık katsayısının yüksek olduğunu göstermektedir. Test-tekrar test güvenirliliği için, 50 deneğe iki hafta ara ile Aldatma Eğilimi Ölçeği tekrar verilmiştir. Bu 50 ölçekten 19’u araştırmacıya ulaşabilmiştir. Bu iki uygulamadan elde edilen puanlar arasındaki korelasyon hesaplanarak, testin tekrarı güvenirlilik katsayısı. 84($p<.01$) ($n=19$) bulunmuştur. Bu sonuç, ölçeğin zamana göre kararlı olduğunu göstermektedir (Polat, 2006).

3.6.Verilerin Analizi

Araştırmada katılımcılardan alınan veriler SPSS 22.0 (*Statistical Programme for Social Sciences / Sosyal Bilimler için İstatistik Paket Programı*) kullanılarak gerçekleştirilen analizlerin sonucunda elde edilmiştir. Analizlerde; iki aritmetik ortalama arasındaki farkın anlamlılığını test etmek için Mann Whitney- U testi, ve değişkenler arasındaki ilişkiyi saptamak için Pearson Kolerasyon Analizi yapılmıştır. İstatistiksel anlamlılık düzeyi $p = 0,05$ olarak kabul edilmiştir.

4. BULGULAR

Bu bölümde elde edilen verilerin hipotezler ışığında tablolar ile birlikte verilmiş ve yorumlanmıştır

4.1. Katılımcıların Sosyodemografik Verileri

Katılımcılara ait sosyodemografik veriler tablo 1’de verilmiştir. Katılımcıların %32’si Kadın (n=16), %68’i ise Erkektir (n=34). Katılımcıların %52’si Evli (n=26), %48’i ise Bekardır (n=24). Katılımcıların %22’si 18-24 yaş aralığında (n=11), %30’u 25-30 yaş aralığında (n=15), %12’si 31-36 yaş aralığında (n=6), %14’ü 37-42 yaş aralığında (n=7), %16’sı 43-48 yaş aralığında (n=8), %6’sı 49-54 yaş aralığındadır (n=3). Katılımcıların %16’sı İlkokul (n=8), %42’si Lise (n=21), %30’u Üniversite (n=15), %12’si ise Master (n=6) mezunudur. Katılımcıların %42’si Alkol (n=21), %58’i Madde (n=29) kullanmaktadır. Katılımcıların %82’sinin (n=41) kullanım süresi 1 ila 10 yıl arası değişmektedir. Katılımcıların %18’i ise (n=9) kullanım süresi 11-30 yıl arası değişmektedir.

Tablo 1: Katılımcıların sosyodemografik verileri

Değişken	Gruplar	N	%
Cinsiyet	Kadın	16	32,0
	Erkek	34	68,0
	Toplam	50	100,0
Medeni Durum	Evli	26	52,0
	Bekar	24	48,0
	Toplam	50	100,0
Yaş	18-24	11	22,0

	25-30	15	30,0
	31-36	6	12,0
	37-42	7	14,0
	43-48	8	16,0
	49-54	3	6,0
	Toplam	50	100,0

Eğitim Durumu	İlkokul	8	16,0
	Lise	21	42,0
	Üniversite	15	30,0
	Master	6	12,0
	Toplam	50	100,0

Kullanılan Madde	Alkol	21	42,0
	Madde	29	58,0
	Toplam	50	100,0

Kullanım Süresi			
	1	7	14,0
	2	11	22,0
	3	3	6,0
	4	7	14,0

5	3	6,0
6	4	8,0
7	2	4,0
8	1	2,0
10	3	6,0
12	2	4,0
13	1	2,0
15	1	2,0
20	1	2,0
25	3	6,0
30	1	2,0
Toplam	50	100,0

4.2. Aldatma Eğilimi Ölçeğine İlişkin Veriler

Aldatma Eğilimi Ölçeği (AEÖ) için en küçük-en büyük değerler, ortalama ve standart sapma değerleri ve sonuçları tablo 2’de özetlenmiştir. Bu ölçek için yapılan “Shapiro-Wilk” testinde sig. Değeri 0,05’den büyük olduğu için veriler normal dağılım göstermektedir.

Tablo 2: Aldatma eğilimi ölçeği puanları

	N	Min.	Max.	Ortalama	SS	Shapiro-Wilk
Aldatma Eğilimi Ölçeği	50	35,0	136,0	83,580	27,87076	Sig. ,107

4.3. Aldatma Eğilimi Ölçeğinden Alınan Puanların Cinsiyet Değişkenine Göre Karşılaştırılması

Cinsiyet değişkenine göre, Aldatma Eğilimi Ölçeği skorlarının değişiklik gösterip göstermediğini tespit etmek amacıyla non parametrik Mann Whitney U testi yapılmıştır. 2 grubun ortalama, standart sapma değerleri ve test sonuçları tablo 3’de özetlenmiştir. Buna göre, erkekler için ortalama 88,5625 ve standart sapma 29,211’dir. Kadınlar için ise ortalama 81,2353 ve standart sapma 27,34633’dür. Yapılan Mann Whitney U testi sonuçları, 2 grubun Aldatma Eğilimi Ölçeği skorları arasında anlamlı bir fark olmadığını göstermiştir. ($p=0,338$, $p>0,05$). İki grubun ortalama farklarına bakıldığında, erkeklerin Aldatma Eğilimi Ölçeği skorları, kadınların skorlarına göre daha yüksek olduğu görülmektedir ancak istatistiksel olarak bir fark yoktur.

Tablo 3: Aldatma eğilimi ölçeği ve cinsiyet karşılaştırması

Cinsiyet	Ortalama	N	SS	İstatistiksel Test	P.
Kadın	81,23	16	27,346		
Erkek	88,56	34	29,211	U=226,0	,338
Toplam	83,58	50	27,870		

4.4. Aldatma Eğilimi Ölçeğinden Alınan Puanların Bağımlılık Türü Değişkenine Göre Karşılaştırılması

Bağımlılık türüne değişkenine göre, Aldatma Eğilimi Ölçeği skorlarının değişiklik gösterip göstermediğini tespit etmek amacıyla non parametrik Mann Whitney U testi yapılmıştır. 2 grubun ortalama, standart sapma değerleri ve test sonuçları tablo 4’de özetlenmiştir. Buna göre, madde kullananlar için ortalama 82,9524 ve standart sapma 25,81758’dir. Alkol kullananlar için ise ortalama 84,0345 ve standart sapma 29,71109’dur. Yapılan Mann Whitney U testi sonuçları, 2 grubun Aldatma Eğilimi Ölçeği skorları arasında anlamlı bir fark olmadığını göstermiştir. ($p=0,984$, $p>0,05$). İki grubun ortalama farklarına bakıldığında, madde kullanan bireylerin Aldatma Eğilimi Ölçeği skorları, alkol kullanan bireylerin skorlarına göre daha yüksek olduğu görülmektedir ancak istatistiksel olarak bir fark yoktur.

Tablo.4 Aldatma eğilimi ölçeği ve bağımlılık türü karşılaştırması

Bağımlılık Türü	Ortalama	N	SS	İstatistiksel Test	P.
Alkol	84,03	21	29,711		
Madde	82,95	29	25,917	U=,984	,984
Toplam	83,58	50	27,870		

4.5. Aldatma Eğilimi Ölçeğinden Alınan Puanların Medeni Durum Değişkenine Göre Karşılaştırılması

Medeni Durum değişkenine göre, Aldatma Eğilimi Ölçeği değişiklik gösterip göstermediğini tespit etmek amacıyla non parametrik Mann Whitney U testi yapılmıştır. 2 grubun ortalama, standart sapma değerleri ve test sonuçları tablo 5’de özetlenmiştir. Buna göre, evli katılımcılar için ortalama 85,9615 ve standart sapma 30,97287’dir. Bekar katılımcılar için ise ortalama 81,0000 ve standart sapma 24,47003’dür.

Yapılan Mann Whitney U testi sonuçları, 2 grubun Aldatma Eğilimi Ölçeği skorları arasında anlamlı bir fark olmadığını göstermiştir. ($p=0,377$, $p>0,05$). İki grubun ortalama farklarına bakıldığında, evli katılımcıların Aldatma Eğilimi Ölçeği skorları, bekâr katılımcıların skorlarına göre daha yüksek olduğu görülmektedir ancak istatistiksel olarak bir fark yoktur.

Tablo 5: Aldatma eğilimi ölçeği ve medeni durum karşılaştırması

Medeni Durum	Ortalama	N	SS	İstatistiksel Test	P.
Evli	85,96	26	30,972		
Bekar	81,00	24	24,470	U=266,5	,337
Toplam	83,58	50	27,870		

4.6. UPPS Dürtüsel Davranış Ölçeğine İlişkin Veriler

UPPS Dürtüsel Davranış Ölçeği alt maddeleri için en küçük-en büyük değerler, ortalama ve standart sapma değerleri ve sonuçları tablo 6’da özetlenmiştir.

Katılımcıların ölçeğe verdikleri cevaplara göre, Tasarlama eksikliği alt maddesi ortalaması 32,9000, Sıkışıklık alt maddesi ortalaması 28,8600, Heyecan arama alt maddesi ortalaması 34,5800, Sebatsızlık alt maddesi ortalaması ise 30,1600 bulunmuştur. Ölçek için belirlenen ve kabul edilen ortalama değerler, Tasarlama eksikliği için 24,44; sıkışıklık için, 29,15; heyecan arama için, 34,74 ve sebatsızlık için 20,28’dir. Buna göre katılımcıların tasarlama eksikliği ve sebatsızlık yönünden yüksek, sıkışıklık ve heyecan arama yönünden ortalama cevaplar verdiği kabul edilmektedir.

Tablo 6: UPPS dürtüsel davranış ölçeği alt maddeleri puanlama

Alt Maddeler	N	Min.	Max.	Ortalama	SS
Tasarlama Eksikliği	50	22	44	32,90	6,857
Sıkışıklık	50	11	44	28,86	8,429
Heyecan Arama	50	13	52	34,58	8,720
Sebatsızlık	50	16	43	30,16	6,078

4.7. UPPS Dürtüsel Davranış Ölçeğinden Alınan Puanların Cinsiyet Değişkenine Göre İncelenmesi

Tablo 7’de UPPS Dürtüsel Davranış Ölçeği puanlarının cinsiyet değişkenine göre karşılaştırılmasına yönelik Mann Whitney U Testi sonuçları verilmiştir.

UPPS Dürtüsel Davranış Ölçeği puanlarının cinsiyet değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. ($p>0,05$)

Tablo 7: UPPS dürtüsel davranış ölçeği puanlarının cinsiyete göre incelenmesine yönelik mann whitney u testi

Alt Maddeler	Gruplar	N	U	P.
Tasarlama Eksikliği	Kadın	16	303,5	,511
	Erkek	34		
Sıkışıklık	Kadın	16	255,5	,731
	Erkek	34		
Heyecan Arama	Kadın	16	398,0	,588
	Erkek	34		
Sebatsızlık	Kadın	16	303,5	,511
	Erkek	34		

4.8. UPPS Dürtüsel Davranış Ölçeğinden Alınan Puanların Medeni Durum Değişkenine Göre İncelenmesi

Tablo 8’de UPPS Dürtüsel Davranış Ölçeği puanlarının medeni durum değişkenine göre karşılaştırılmasına yönelik Mann Whitney U Testi sonuçları verilmiştir.

UPPS Dürtüsel Davranış Ölçeği puanlarından Tasarlama Eksikliği, Sıkışıklık ve Sebatsızlık alt maddelerinin medeni durum değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. ($p>0,05$). Ancak Heyecan Arama alt maddesinin puanlanmasında evli katılımcıların skorları, bekar katılımcıların skorlarına göre anlamlı olarak daha yüksek olduğu görülmektedir. ($p<0,05$)

Tablo 8: UPPS dürtüsel davranış ölçeği puanlarının medeni duruma göre incelenmesine yönelik mann whitney u testi

Alt Maddeler	Gruplar	N	Ortalama	U	P.
Tasarlama Eksikliği	Evli	26	26,98	345,5	,514
	Bekar	24	24,21		
Sıkışıklık	Evli	26	27,96	371,0	,251
	Bekar	24	23,23		
Heyecan Arama	Evli	26	30,15	423,5	,030
	Bekar	24	21,21		
Sebatsızlık	Evli	26	22,58	242,0	,173
	Bekar	24	28,19		

4.9. UPPS Dürtüsel Davranış Ölçeğinden Alınan Puanların Bağımlılık Türü Değişkenine Göre İncelenmesi

Tablo 9’da UPPS Dürtüsel Davranış Ölçeği puanlarının bağımlılık türü değişkenine göre karşılaştırılmasına yönelik Mann Whitney U Testi sonuçları verilmiştir.

UPPS Dürtüsel Davranış Ölçeği puanlarından Tasarlama Eksikliği, Sıkışıklık ve Heyecan Arama alt maddelerinin medeni durum değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. ($p>0,05$). Ancak Sebatsızlık alt maddesinin puanlanmasında alkol kullanan katılımcıların skorları, madde kullanan katılımcıların skorlarına göre anlamlı olarak daha yüksek olduğu görülmektedir. ($p<0,05$)

Tablo 9: UPPS dürtüsel davranış ölçeği puanlarının bağımlılık türüne göre incelenmesine yönelik mann whitney u testi

Alt Maddeler	Gruplar	N	Ortalama	U	P.
Tasarlama Eksikliği	Alkol	21	28,00	252,0	,301
	Madde	29	23,69		

	Alkol	21	29,02	230,5	,145
Sıkışıklık	Madde	29	22,95		
Heyecan Arama	Alkol	21	26,21	289,5	,768
	Madde	29	24,98		
	Alkol	21	32,81	151,0	,002
Sebatsızlık	Madde	29	20,21		

4.10. UPPS Dürtüsel Davranış Ölçeğinden Alınan Puanların Aldatma Eğilimi Ölçeğinden Alınan Puanlar İle Karşılaştırılması ve Kolerasyon Analizi

Tablo 10’da UPPS Dürtüsel Davranış Ölçeği puanlarının Aldatma Eğilimi Ölçeği Puanlarına göre karşılaştırılmasına yönelik Pearson Kolerasyon Analizi sonuçları verilmiştir.

Aldatma Eğilimi Ölçeği ile UPPS Dürtüsel Davranış Ölçeği Alt Maddeleri arasındaki ilişki Pearson korelasyon katsayısı hesaplanarak incelenmiştir. Korelasyon analizi sonuçlarına göre Tasarlama Eksikliği, Sıkışıklık, Heyecan Arama ile Aldatma Eğilimi Ölçeği (AEÖ) arasında istatistiksel anlamlılık bulunmamaktadır. ($p>0,05$) Sebatsızlık alt maddesi ile Aldatma Eğilimi Ölçeği arasında çok zayıf düzeyde anlamlılık bulunmuştur. ($p=0,24$, $p<0,05$)

Tablo 10: Aldatma eğilimi ölçeği ile UPPS dürtüsel davranış ölçeği arasındaki korelasyon analizi

Alt Maddeler		Korelasyon Katsayısı	Sig.
Tasarlama Eksikliği		-0,43	,766
Sıkışıklık	Aldatma	,115	,426
Heyecan Arama	Eğilimi Ölçeği	-0,22	,880
Sebatsızlık		-,318	,024

5.TARTIŞMA

Bu araştırmada, alkol ve madde kullanım bozukluğu tanısı almış hastalarda dürtüsellik ve aldatma eğilimi arasındaki ilişki incelenmiş olup, sosyodemografik özelliklerin bu değişkenler üzerindeki etkileri değerlendirilmiştir. Bu amaçla yürütölen analizler sonucunda elde edilen bulgular, tartişma bölümünde, literatür işığında tartişılmıştır.

Araştırmadaki katılımcıların ağırlıklı olarak erkek hastalardan oluşmaktadır. Yaş olarak genellikle genç katılımcılardan oluşmaktadır. Her eğitim kademesinden hasta olmakla beraber katılımcılar ağırlıklı olarak lise ve üniversite mezunu olduğu görölmektedir. Genel olarak bakıldığında çalışmaya katılan katılımcıların genellikle genç ve erkek hasta olduğu görölmektedir.

Çalışma grubunun sosyodemografik özellikleri ile aldatma eğilimleri arasında dengeli bir dağılım göstermektedir. Çalışmada alkol kullanan bireyler ile madde kullanan bireyler arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ve aldatma eğilimi skorlarına göre fark olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmada evli katılımcılar ile bekâr katılımcılar arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ve aldatma eğilimi skorlarına göre fark olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmada erkek katılımcılar ile kadın katılımcılar arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ve aldatma eğilimi skorlarına göre fark olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Çalışma grubunun sosyodemografik özellikleri ile dürtüsellik arasında dengeli bir dağılım göstermektedir. Cinsiyete göre dürtüsellik arasında anlamlı fark bulunmamıştır ancak medeni durum açısından incelendiğinde evli bireylerin heyecan arama alt maddesinde bekâr katılımcılara göre daha yüksek skora sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Alkol kullanan katılımcıların sebatsızlık alt maddesinde madde kullanan katılımcılara göre daha yüksek skora sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Aldatma Eğilimi ve dürtüsellik skorları karşılaştırıldığında sebatsızlık alt maddesi ile aldatma eğilimi arasında bir ilişki saptanmıştır.

Yukarıda da belirtildiği gibi erkek katılımcıların aldatma eğilimleri ile kadın katılımcıların aldatma eğilimleri arasında istatistiksel olarak bir fark yoktur. Ancak literatürde yapılan çalışmalar ve araştırmalar sonucunda kadın-erkek arasında her daim bir fark olduğu gözlemlenmiştir. Nitekim yapılan araştırmalar ve çalışmalarda da benzer

sonuçlar ile karşılaşmaktayız. Cinsel Sağlık Enstitüsü Derneği'nin yaptığı çalışmalarda erkeklerin %58'i kadınların ise %40'ı eşlerini aldatmaktadır. Chicago Üniversitesi'nin yaptığı araştırmalarda da benzer sonuçlara ulaşılmış; Erkekler %25, kadınlar ise %17 oranına sahiptir. Kubat (2012) yaptığı araştırmada benzer sonuçlara ulaşmıştır. Evli bireylerin aldatma eğilimlerini ve evlilik doyumlarını incelediği araştırmasında erkek katılımcıların kadın katılımcılara oranla daha yüksek aldatma eğilimine sahip olduğunu ortaya koymuştur. Alaçam (2020)'da yaptığı çalışmalarda aynı sonuca ulaşmış, erkek katılımcıların kadın katılımcılara oranla aldatma eğiliminin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Polat (2006) Evli bireylerin evlilik uyumları, aldatma eğilimleri ve çatışma eğilimleri arasındaki ilişkilerin bazı değişkenler açısından incelenmesi isimli çalışmasında, cinsiyet değişkeninin aldatma eğilimi açısından incelediğinde aldatma eğilimi ortalamaları arasında anlamlı fark bulmuştur. Erkek katılımcıların kadın katılımcılara oranla daha yüksek aldatma eğilimi olduğu sonucuna ulaşmıştır. Güzel (2016), "*Yakın ilişkilerde aldatma ve affetme eğiliminin şema terapi modeli çerçevesinde incelenmesi*" isimli çalışmasında, erkeklerin daha yüksek oranla aldatma eğilimine sahip olduğu sonucuna ulaşmıştır ancak tartışma kısmında bazı çalışmalarda kadınların yüксе oran aldığını fakat bu konu ile ilgili çok fazla çalışma yapılmadığı söylemiştir. Çalışmada katılımcı sayısının az olması göz önüne alındığında ve aldatma kavramının toplum tarafından yargılanan bir konu olması katılımcılar için problem oluşturma olasılığı yüksektir. Bundan dolayı çalışmaya katılan katılımcıların verdikleri cevaplar açık ve net olmamış olabilir.

Yukarıda da belirtildiği gibi evli katılımcıların aldatma eğilimleri ile bekâr katılımcıların aldatma eğilimleri arasında istatistiksel bir fark bulunmamıştır. Literatür incelendiğinde yapılan çoğu çalışmanın evli bireyler üzerinden yapıldığı görölmüştür. Kubat (2012), Alaçam (2020), Kantarcı (2009), Scheeren ve ark. (2018) alışmalarını evli bireylerin aldatma eğilimi üzerine çalışmalar yapmıştır. Güzel (2016), "*Yakın ilişkilerde aldatma ve affetme eğiliminin şema terapi modeli çerçevesinde incelenmesi*" isimli çalışmada, evli olmanın aldatma eğilimi üzerinde etkisinin olduğu sonucuna ulaşmıştır. Buna sebep olarak, uzun süreli ilişkilerde yaşanan çatışmalar, fikir ayrılıkları, düşünce yapısının değişmesi ile beraberinde gelen problemlerden bir kaçış olarak göröldüğü öne sürölmektedir. Bireyler kaçış yolu olarak aldatmayı tercih etmektedir. Önder (2019) yaptığı çalışmasında bekâr ve evli katılımcıların karşılaştırmalarını yapmıştır. Araştırma sonucuna göre aralarında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bundan dolayı Önder (2019) ile yapılan çalışmanın benzerliği ortaya

çıkılmaktadır. Bu noktada literatürde çok fazla bilgi ve çalışma olması bu çalışma için önem arz etmektedir.

Yukarıda da belirtildiği gibi alkol kullanan katılımcıların aldatma eğilimleri ile madde kullanan katılımcıların aldatma eğilimleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Literatürde bununla ilgili çalışmalara pek rastlanmamıştır. Bu da araştırmanın önemini bir kez daha ortaya koymuştur. Katılımcılarla çalışma yapıldığı esnada alkol kullanım bozukluğu tanısı almış bir hasta “Alkol etkisindeyken evde bıraktıklarını düşünmüyorsun, o anlık etkiyle bir cesaret geliyor ve sen ne yapmak istiyorsan onu yapıyorsun” demiştir. Hastanın bu söylemi göz önüne alındığında, alkolün hastalara cesaret verdiği düşünülebilir. Ya da toplumsal norm ve baskılardan kurtulmak için alkolün etkilerinin arkasına sığınıldığı ve günah keçisi olarak alkolün gösterildiği düşünülebilir. Bunun yanı sıra düşük dozda alınan alkolün cinsel istekliliği arttırdığı bilinmektedir (CETAD). Alkol kullanımının cinsel istek ve uyarılmayı artırması kullanan bireyleri anlık dürtü ile başka partnere yönlendirebilir. Nitekim madde ile ilgili yapılan çalışmalar ve araştırmalar da benzer yönde sonuç vermiştir. Şengezer (2015) alkol ve madde kullanımının cinsel performansı ve hazzı arttırdığı için alındığını söylemiştir.

Dürtüselliğin sosyodemografik özelliklere göre incelenmesinde cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir fark bulunmamıştır. Altan (2021) yaptığı çalışmada, benzer sonuçlara ulaşmış ve cinsiyet değişkeninin dürtüselliğe olan etkisinde anlamlı fark bulmamıştır. Diğer çalışmalar incelendiğinde dürtüselliği cinsiyet özelinde incelenmediği, farklı demografik özellikler ya da tutumlarla incelendiği gözlemlenmiştir. Bunun sebebi olarak cinsiyet değişkeninin dürtüsellik üzerinde çok bir etkisinin olmadığını ya da araştırmalar yapılırken aradaki farkın olup olmama konusunun göz ardı edildiği düşünülmektedir.

Yukarıda da belirtildiği gibi medeni durum açısından incelendiğinde evli bireylerin heyecan arama alt maddesinde bekâr katılımcılara göre daha yüksek skora sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bayar (2015), yaptığı çalışmada ilişkilerde düşük doyum düzeyi sonucunda bireylerin arayışa geçtiğini vurgulamıştır. Alaçam (2020), yaptığı çalışmada evli bireylerin aldatma nedenleri arasında yenilik ve heyecan arama faktörünün etkili olduğunu söylemiştir. Kubat (2012), yaptığı çalışmalarda benzer sonuçlara ulaşmış ve evli bireylerin aldatma nedenleri arasında diğer araştırmacılar gibi heyecan arayışının etkili olduğunu vurgulamıştır.

Araştırmada ve yukarıda belirtildiği gibi alkol kullanım bozukluğu olan katılımcıları dürtüsel davranış ölçeği alt maddesi olan sebatsızlıktan yüksek puan aldığı sonucuna ulaşılmıştır. Ancak mevcut tezdeki bu ilişki, alan yazında sınırlı yer verilmiş ve hakkında çok fazla çalışma bulunmamaktadır. Ancak Öztürk (2019), yaptığı çalışmada alkol ve madde kullanan bireylerde yüksek düzeyde dürtüsellik tespit etmiştir. Benzeri yapılan çalışmalarda alkol ve madde kullanan bireylerde dürtü düzeyleri yüksek bulunmuş fakat alt madde ayrımı ya da bağımlılık türü özelinde incelenmemiştir (Kuştepe,2017).

Aldatma Eğilimi ve dürtüsellik skorları karşılaştırıldığında sebatsızlık alt maddesi ile aldatma eğilimi arasında bir ilişki saptanmıştır. Ancak bu konu ile ilgili herhangi bir çalışma bulunmamaktadır. Bu da araştırmanın önemini bir kez daha ortaya koymaktadır.

Yapılan tüm çalışmalar ve yaptığımız çalışma göz önüne alındığında ilişki türü ayırt etmeksizin ve yaş gruplarına bakılmaksızın aldatma eğiliminin hayatın her aşamasında olduğu görülmektedir. Sonuçlarının yıkıcı olması ve karşı tarafı hayal kırıklığına uğratması bireylerin alkole ya da maddeye yönelmesine sebebiyet verebilir. Yapılan çalışmalarda alkol ya da maddenin etkilerinin aldatmayı kolaylaştırdığı öne sürülmüştür, ancak aldatmanın yıkıcı etkilerinin sonucunda alkol ya da maddeye sevk etmesi tartışmaya ve araştırmaya açıktır. Daha sonra yapılacak olan çalışmalara zemin oluşturabilir.

Eğilim ve niyet arasındaki fark; eğilimin içten gelen tepki, niyetin ise bu tepkiden önce zihinde tasarlama. Bu noktada bireyler aldatmaya niyet edebilir ancak bazen bunu eyleme geçirmezler. Araştırmanın sınırlılıklarından biri olarak bu aradaki fark düşünülebilir. Bu araştırma bir başka sürüm olarak aldatmaya niyet üzerine yapılabilir. Dürtüsellik alt maddelerinden biri olan tasarlama eksikliği de bu noktada aralarında anlamlı bir ilişki boyutuna ulaşabilir.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Çalışmamız sonucunda AEÖ ile belirlenen aldatma eğilimi puanı ve UPPS ile tespit edilen dürtüsellik alt boyutları arasından sadece bir tanesinde ilişki tespit edilmiştir.

*Aldatma Eğilimi ve sebatsızlık arasında pozitif korelasyon tespit edilmiştir.

Çalışmamız sonucunda Sosyodemografik özellikler ile AEÖ ile tespit edilen aldatma eğilimi puanlarına göre;

*Aldatma Eğilimi, erkek katılımcılarda, alkol kullanan katılımcılarda ve evli katılımcılarda yüksektir.

Çalışmamız sonucunda Sosyodemografik özellikler ile UPPS UPPS ile tespit edilen dürtüsellik alt boyutlarına göre:

*Evli katılımcıların heyecan arama alt boyutundan aldığı skor daha yüksektir.

*Alkol kullanan katılımcıların sebatsızlık alt boyutundan aldığı skor daha yüksektir.

Sınırlılıklar ve Öneriler

Çalışmamızda katılımcı sayısının az olması ölçeklerin sonuçlandırılmasında önemli bir sınırlılıktır.

Çalışmaya alınan katılımcı grubun tedavi sürecine başlamış olması önemli bir sınırlılıktır. Halen kullanımı sürdüren katılımcılarla yapmak faydalı olacaktır.

Çalışmada kullanılan ölçek ve ölçekte yazan ve bahsi geçen eşiniz, evlilik gibi kelimeler çalışma için büyük ölçüde sınırlılıktır. Ölçeğin değiştirilmesi ya da yeni bir ölçek geliştirilmesi ile yeni çalışmalar için faydalı olacaktır.

KAYNAKLAR

- Alaçam, S. (2020). *Evli Bireylerde Evlilik Doyumu Aldatma Eğilimi ve Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi (Yüksek Lisans Tezi, Işık Üniversitesi, İstanbul)*. Erişim Adresi. <https://acikerisim.isikun.edu.tr/xmlui/handle/11729/2952?locale-attribute=en>
- Altan, H. (2021). *Yeme Bağımlılığı ve Dürtüsel Davranış Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (Yüksek Lisans Tezi, Gelişim Üniversitesi, İstanbul)*. Erişim Adresi. <http://acikerisim.gelisim.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/11363/3025/693429.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Altun, B., Çok, İ. (2018), Yeni Psikoaktif Maddeler: Sentetik Katinonlar. *Literatür Eczacılık Bilimleri Dergisi*, 7(2), 136-145. <https://10.5336/pharmsci.2018-60669>
- AMATEM. (2016). <http://www.amatem.org/bagimlilik/bagimlilik-nedir/>
- AMATEM. (2016). <http://www.amatem.org/maddeler/lsd/>
- APA, <https://www.psychiatry.org/Patients-Families/Addiction-Substance-Use-Disorders>, Erişim tarihi: 11 Temmuz 2022
- Aşıcıoğlu, F., Durmaz, Z., İlhan, L. (2013). Salvinorin: Uyuşturucu Madde Kapsamına Alınan Yeni Psiko-Stimülan Madde. *Türkiye Klinikleri Adli Tıp ve Adli Bilimler Dergisi*, 10(1), 33-37. <https://www.turkiyeklinikleri.com/pdf/?pdf=3708562024b01ed631c0783dcfd7b>
- Bayar, Ö. (2015), *Romantik İlişkilerde Aldatma ve Affetme: Empatinin Rolü (Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi)*. Erişim Adresi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=gjqrzGHdXtqjB8FkRA82LQ&no=QNaEAc4n6VgZRctThzCAAdA>
- Cambridge Dictionary. Alış Tarihi 11 Temmuz 2022, gönderen <https://dictionary.cambridge.org/tr/s/C3%B6z1%3%BCK/ingilizce-t%C3%BCrk%C3%A7e/impulsive>
- Cemaloğlu, N., Erdemoğlu Şahin, D. (2007). Öğretmenlerin Mesleki Tükenmişlik Düzeylerinin Farklı Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 15(2), 465-484 <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/819079>
- CETAD, Alış Tarihi 11 Temmuz 2022, gönderen <https://www.cetad.org.tr/73/sik-sorulan-sorular/53/alkol-ve-cinsellik>
- Çelik, P., Aşıcıoğlu, F. Belce, A.(2007). Piperazin Türevlerinin Kötüye Kullanım. *Adli Tıp Dergisi*, 21(3), 31-38. <https://docplayer.biz.tr/95568940-Piperazin-turevlerinin-kotuye-kullanimi.html>
- Çolak, A. (2016). *Gönüllerin Aynası Bağımlılar Dünyası*. İstanbul: İlbey Matbaa
- Fincham, F. D., May, R. W. (2016) Infidelity in Romantic Relationships. *Current Opinion in Psychology*, 13, 70-74. <http://dx.doi.org/10.1016/j.copsyc.2016.02.008>
- Gıynaş, F. F., Kazan Kızılkurt, Ö., Taştekin, N., Kırşavoğlu, B., Akçay, G., Oruç, R. (2019). Alkol-Madde Kullanım Bozukluğu Olan Hastalarda Tedaviye Yarım Bırakmanın Yordayıcıları Olarak Mizaç ve Karakter Profilleri ve Dürtüsellik. *Çukurova Medical Journal*, 44(1), 59-65 <http://doi.10.17826/cumj.446640>
- Gönç Şavran, T. (2014). *Nicel ve Nitel Araştırmalarda Kullanılan Araştırma Teknikleri*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını. S.66
- Güzel, İ. (2016). *Yakın İlişkilerde Aldatma ve Affetme Eğiliminin Şema Terapi Modeli Çerçevesinde İncelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi, İstanbul)*

- İblioğlu, A. O., Atlı, A., Güneş, M. (2017). Sentetik Kannabinoidler. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 9(3): 317-328
<http://doi.10.18863/pgy.270396>
- İbrahimli, A. (2021). *Alkol ve Madde Bağımlılığı Tanısı Almış Erkek Hastalarda Hedonik Yeme ile Dürtüsellik Arasındaki İlişki. (Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi, İstanbul).*
- Kantarıcı, D. (2009). *Evlü Bireylerin Bağlanma Stilllerine Göre Aldatma Eğilimleri ve Çatışma Yönetim Biçimlerinin İncelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul)*
- Karasar, N. (2019) *Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kavramlar, İlkeler ve Teknikler.* Ankara: 3/A Araştırma Eğitim Danışmanlık Ltd. S.111
- Kubat, D. E. (2012). *Evlü Bireylerde Aldatma Eğilimi ve Evlilik Doyumu İlişkisinin İncelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi, İstanbul)*
- Kuştepe, A. (2017). *Madde Kullanım Bozukluğu Olan Bireylerde Dürtüsellik ve Karmaşık Dikkat İşlevlerinin İncelenmesi: Adıyaman İli Örneği. (Yüksek Lisans Tezi, Çağ Üniversitesi, Mersin)*
- Köksal, B., Karaca, S., Çıtak, S. (2020), Madde Bağımlılığında Dürtüsellik ve Saldırganlığın İncelenmesi. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 23: 223-33
<http://doi.10.5505/kpd.2020.46693>
- Önder, S. (2019). *Romantik Kıskançlık, Aldatmaya Yönelik Niyet ve Mutluluk. (Yüksek Lisans Tezi, Yakın Doğu Üniversitesi, Lefkoşa)*
- Özgürlük Araştırma Derneği. (2021, Mart 17). “2020 Yılına Ait Türkiye Alkol Tüketim Verileri. [Web Bloğu] Erişim Adresi <https://oad.org.tr/blog/turkiye-alkol-tuketim-verileri-2020-yili-281/>
- Öztürk, M. (2019). *Üniversite Öğrencilerinde Travmatik Yaşam Olayları ile Alkol/ Madde Kullanımı Arasındaki İlişkisinde Duygu Düzenleme Güçlüğü ve Dürtüsellüğün Aracı Rolünün İncelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara)*
- Pournaghash, S. T. (2019). Infidelity, Impulsivity and Marital Adjustment. *HSOA Journal of Psychiatry, Depression & Anxiety*, 5(20)
Doi: 10,24966/PDA-0150/100020
- Polat, D. (2006). *Evlü Bireylerin Evlilik Uyumluluğu, Aldatma Eğilimleri ve Çatışma Eğilimleri Arasındaki İlişkilerin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara)*
- Sağlık Bakanlığı, (29 Temmuz 2020), <https://alo191.saglik.gov.tr/TR-21183/bagimlilik-nedir.html#:~:text=Ba%20C4%9F%20B1ml%20C4%B1%20kronik%20bir%20beyin%20hastal%20C4%B1%20C4%9F%20B1d%20C4%B1r.>
- Scheeren, P., Martinez de Apellaniz, İ. De A., Wagner, A. (2018), Marital Infidelity: The Experience of Men and Women. *Trends in Psychology*, 26(1), 371-385
Doi: 10.9788/TP2018.1-14En
- Smith, J. (2021, 29 December). “Does Addiction Lead To Infidelity?” [Web Bloğu] Erişim Adresi <https://www.addictionresource.net/substance-abuse-in-families/effects/infidelity/>
- Şengezer, T. (2015). Bağımlılık ve Cinsellik. *Türkiye Klinikleri*, 6(2): 95-99
<https://www.turkiyeklinikleri.com/article/tr-bagimlilik-ve-cinsel-saglik-71258.html>
- Tarhan, N., Numedov, S. (2011). *Bağımlılık: Sanal veya Gerçek.* İstanbul: Timaş Yayınları-Psikoloji Dizini

T.C Sağlık Bakanlığı Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü. (2011). *Madde Bağımlılığı Tanı ve Tedavi Kılavuzu El Kitabı*, Ankara

Tedeschi, H. J. (2011). *Gambling Your Soulmate: Risk- Taking And Attitudes Towards Infidelity. (Master Thesis, Texas State University- San Marcos, Texas)*

TDK. Erişim Adresi. <https://sozluk.gov.tr/>

TÜİK. Erişim Adresi. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Evlenme-ve-Bosanma-Istatistikleri-2021-45568#:~:text=Bo%C5%9Fanan%20%C3%A7iftlerin%20say%C4%B1s%C4%B1%202020%20y%C4%B1%C4%B1nda,binde%20%2C07%20olarak%20ger%C3%A7ekle%C5%9Fti.>

Yanardağ, M. Z., Bilge, M., Yanardağ, U. (2020). Davranış Bağımlılığı ve Sosyal Hizmet Uygulamaları Üzerine Bir İnceleme. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 7(4): 551-560

<http://doi.10.34087/cbusbed.713866>

Yargıç, İ., Ersoy, E., Batmaz Oflaz, S. (2011). UPPS Dürtüsel Davranış Ölçeği İle Psikiyatri Hastalarında Dürtüselliğin Ölçümü, *Klinik Psikofarmakoloji Bülteni*, 21(2), 139-146

Doi: 10.5455/bcp.2011070602420

EKLER

Ek 1. Etik Kurul Onayı

 NPİSTANBUL BEYİN HASTANESİ
Saray Mah. Ahmet Levfik İleri Cad. No 18 34768 Ümraniye/İstanbul
T:0216 633 06 33 | bilgi.npistanbul.com
F:0216 634 12 50 | www.npistanbul.com

Sayı : E-11111119-307.99-368
Konu : Araştırma İzni Hk.

14.09.2021

T.C.
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
GİRİŞİMSEL OLMAYAN ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU BAŞKANLIĞI'NA

Alara GEZER isimli araştırma görevlisine ait “ Alkol ve Madde Kullanım Bozukluğu Tanısı Almış Hastalarda Dürtüsellik ve Aldatma Eğiliminin İncelenmesi” isimli çalışmanın, Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulunuzca verilecek etik onay sonrasında Özel NPİSTANBUL Beyin Hastanesi'nde yapılmasına izin veriyorum.

Gereğini bilgilerinize arz ederim.

Dr. Mehmet TOPALAN
Mesul Müdür

Ek 2. Özgeçmiş

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Alara Gezer
Doğum Yeri ve Tarihi :
Yabancı Dili : İngilizce/Almanca
Telefon : 053 084 11 13
E-Posta : psk@alara.gezer@gmail.com

Eğitim Durumu :
Lise : İnebey Anadolu Lisesi
Lisans : Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi
Yüksek Lisans : Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü

Ek 3. Sosyodemografik Veri Formu

SOSYODEMOGRAFİK VERİ FORMU

Hastanın Adı Soyadı:

Yaş:

Cinsiyet: Kadın Erkek

Eğitim Durumu: İlkokul
 Lise
 Üniversite
 Master

Medeni Durum: Evli
 Bekar

Detoks Süresi: Tamamlandı
 Tamamlanmadı

Kullanılan Madde: _____

Kullanım Süresi: _____

Ek 4. Aldatma Eğilimi Ölçeği

ALDATMA EĞİLİMİ ÖLÇEĞİ

Bu ölçekte, evliliğiniz ile ilgili duygu ve düşüncelerinizi değerlendirmeniz istenmektedir. Her bir ifadeyi okuduktan sonra, buna ne derecede katıldığınızı ya da katılmadığınızı cevap için ayrılan yere (X) koyarak işaretleyiniz.		Tamamen katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
1.	Eşimle iletişim çatışması yaşadığım dönemlerde, beni anlayacak bir partner isterim.					
2.	Eşimle düzenli aralıklarla cinsel ilişkiye giremediğimde (iş seyahatleri vs.), bu dönemlerde başkasıyla birlikte olmayı deneyebilirim.					
3.	Zaman zaman, beni daha mutlu edebilecek bir başkasıyla birlikte olmayı düşünürüm.					
4.	Eşimden aldığım cinsel doyum düşük olsa da, başkasıyla birlikte olmayı düşünmem.					
5.	Evliliğimi artık kurtaramayacağımı hissettiğimde (her şeye rağmen devam edecek ya da boşanmayla sonuçlanacak), hayatımda başka birinin olması için açık kapı bırakırım.					
6.	Eşim kendine ayrı bir sosyal çevre edinip onlarla yoğun bir ilişki içine girdiğinde; ben de ortak ilgilerimizi, hobilerimizi paylaşacağım bir partnerle vakit geçirmeyi deneyebilirim.					
7.	Eşimden daha güzel/yakışıklı, çekici bir partnerle birlikte olmayı da düşünürüm.					
8.	Giderek eşime olan sadakatim azalıyor.					
9.	Evliliğimdaki romantizm bitse de, bunu bir başkasıyla gidermeyi düşünmem.					
10.	Eşimden başka bir partneri düşünmek bile kendimi suçlu hissetmeme neden olur.					
11.	Sevgi, anlayış ve desteğe ihtiyacım olduğunda; yine de bu isteğime eşimden başka bir partnerin karşılık vereceğine inanmıyorum.					
12.	Eşimle yaşayamadığım fantezileri gerçekleştirebileceğim bir teklif aldığımda, bunu değerlendirebilirim.					
13.	Eşimin kıskanç davranışları, başka bir partnere yönelmeme neden olabilir.					
14.	Salt farklı bir heyecan yaşamak için, eşimden başkasıyla birlikte olmam.					
15.	Tek eşlilik bana göre değil.					
16.	Eşimden ayrılmayı düşünsem de, başka biriyle birlikte olmam.					
17.	Evliliğimdaki mutsuzluğun, başkasıyla birlikte olmama neden olacağını sanmıyorum.					
18.	Eşimin fiziksel çekiciliği azalsa da, başka bir insanı çekici olduğu için tercih etmem.					
19.	Eşimin yoğun ilgisi, beni başka bir partnere itebilir.					
20.	Eşimle anlaşmasam da “keşke başka biriyle evli olsaydım” diye düşünmem.					
21.	Eşim bakımsız olduğunda, bakımlı ve hoş biriyle birlikte olmayı isterim.					
22.	Eşim karı-koca rolünü, ana-baba rolünün arkasına atarsa başkasıyla birlikte olabilirim.					
23.	Evliliğimi hiçbir koşulda riske atmam.					
24.	Eşimin başka biriyle birlikte olduğunu öğrensem, ben de bir başkasıyla birlikte olmayı denerim.					
25.	İlişkimiz rutinleştiğinde yeni heyecanlar yaşamak için başkasıyla birlikte olabilirim.					
26.	Elimde olmadan, salt ortamın uygun olması nedeniyle; başkasıyla birlikte olabilirim.					
27.	Eşim bana zaman ayırmasa da, hayatıma başka bir partneri almayı düşünmem.					
28.	Karşımdaki insan istedi diye, onunla birlikte olmam.					
29.	Eşim başkasıyla birlikte olmamı hak ediyor.					
30.	Eşim geçici cinsel işlev bozukluğu yaşarsa, cinsel ilişki için bir başkasıyla birlikte olmayı düşünürüm.					

Ek 5. UPPS Dürtüsel Davranış Ölçeği

UPPS Dürtüsel Davranış Ölçeği

İnsanlar farklı durumlarda gösterdikleri düşünce ve davranışları ile birbirlerinden ayrılırlar. Bu test bazı durumlarda nasıl düşündüğünüzü ve davrandığınızı ölçen bir testtir. Lütfen her cümleyi okuyunuz ve o cümlede ifade edilen “Bana çok uyuyor” seçeneği için 1’i, “Bana uyuyor” seçeneği için 2’yi, “Bana uymuyor” seçeneği için 3’ü ve “Bana hiç uymuyor” seçeneği için 4’ü daire içine alarak işaretleyiniz.

	Bana çok uyuyor	Bana uyuyor	Bana uymuyor	Bana hiç uymuyor
1. İhtiyatlı ve tedbirli biriyimdir.	1	2	3	4
2. Düşüncelerim ölçülü ve bir amaca yöneliktir.	1	2	3	4
3. Düşünmeden konuşan biri değilim.	1	2	3	4
4. Harekete geçmeden önce biraz durup yapacağım şey üzerine düşünürüm.	1	2	3	4
5. Nasıl yürüteceğimi tam olarak bilmediğim bir projeye başlamak istemem.	1	2	3	4
6. Karşılaştığım sorunları mantıklı bir biçimde değerlendirerek “makul” bir yaklaşımda bulunma eğilimindeyim.	1	2	3	4
7. Kararlarımı genellikle dikkatlice enine boyuna düşünerek veririm.	1	2	3	4
8. İhtiyatlı biriyimdir.	1	2	3	4
9. Yeni bir durumun içine girmeden önce, o durumun bana neler kazandırabileceğini bilmek isterim.	1	2	3	4
10. Herhangi bir şey yapmadan önce genellikle iyice düşünürüm.	1	2	3	4
11. Bir konuyla ilgili karar vermeden önce tüm avantaj ve dezavantajları hesaba katarım.	1	2	3	4
12. Dürtülerimi kontrol etmede sorun yaşarım.	1	2	3	4
13. Şiddetli isteklerime direnç göstermede sorun yaşarım (örneğin yemek, sigara içmek vb.).	1	2	3	4